

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

Διπλωματική Εργασία

**«Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΚΑΙ Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΩΝ
Η.Π.Α.»**

**Πόσο επηρεάζει η οικονομική αλληλεξάρτηση Κίνας - Η.Π.Α. τις μεταξύ
τους σχέσεις αλλά και την παγκόσμια κατανομή ισχύος**

Φοιτήτρια : Σκευοφύλακα Ειρήνη του Αντωνίου

ΑΜ : ΜΘ/ 07036

Πειραιάς 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	4
Εισαγωγή.....	6
Ιστορικό: Σχέσεις ΗΠΑ – Κίνας.....	7
Οικονομικοί δεσμοί ΗΠΑ – Κίνας	8
ΗΠΑ - Κίνα οικονομική αλληλεξάρτηση.....	22
Η οικονομική Αλληλεξάρτηση ως πηγή σύγκρουσης στις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας.....	23
Εξάρτηση και χρησιμοποίηση του εμπορίου ως όπλο	23
Η Αλληλεξάρτηση ως πηγή σταθερότητας στις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας	26
Τα επιχειρήματά μου	28
Μέτρηση και λειτουργικότητα των μεταβλητών	29
Σύγκρουση και συνεργασία	29
Μεταβλητές ελέγχου	31
Προσδοκίες από το πρότυπο σύγκρουσης	32
Ποσοτική ανάλυση: Αποτελέσματα.....	33
Οικονομική αλληλεξάρτηση και σύγκρουση	34
Όταν οι ΗΠΑ ξεκίνησαν την σύγκρουση	34
Όταν η Κίνα ξεκίνησε τη σύγκρουση	35
Συμπέρασμα Έρευνας.....	38
Νέες κατευθύνσεις στην εξωτερική πολιτική της Κίνας.....	40
Επέκταση της επιρροής της Κίνας προς την Λατινική Αμερική.....	41
Η επέκταση του ρόλου της Κίνας στην Αφρική και οι επιπτώσεις της στην πολιτική των ΗΠΑ. 44	
Η επεκτεινόμενη επιρροή της Κίνας στη Μέση Ανατολή και τα αποτελέσματά της στην πολιτική των ΗΠΑ	50
Η επεκτεινόμενη επιρροή της Κίνας στην Ασία	56
Τα όρια της Κινεζικής επεκτεινόμενης δύναμης.....	61
Οι πολιτικές επιπτώσεις από την άνοδο της Κίνας στην κατανομή ισχύος.....	62

«Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΚΑΙ Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΩΝ Η.Π.Α.»

Συμπέρασμα	65
Βιβλιογραφία – Αναφορές	67

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

«Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΚΑΙ Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΩΝ Η.Π.Α.»

Πόσο επηρεάζει η οικονομική αλληλεξάρτηση Κίνας - Η.Π.Α. τις μεταξύ τους σχέσεις
αλλά και την παγκόσμια κατανομή ισχύος

"Our interest in trade with China is not commercial. It is to establish a relationship that is necessary for the political reasons we both have. "

Secretary of State Henry Kissinger to Chairman Mao Zedong (1973)¹

"We know that trade alone will not bring freedom to China or peace to the world . . . [But] we will have more positive influence with an outstretched hand than with a clenched fist."

Ο Πρόεδρος Bill Clinton στην συνέλευση του Κογκρέσου για την έγκριση της εμπορικής συμφωνίας μεταξύ Κίνας – Η.Π.Α. που άνοιξε το δρόμο για την είσοδο της Κίνας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (2000)²

Περίληψη

Αυτή τη στιγμή, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα βλέπουν τον άλλο ως τον ισχυρότερο διεκδικητή της εξουσίας του διεθνούς συστήματος στον 21ο αιώνα. Και οι δύο χώρες είχαν μια αύξηση της μεταξύ τους οικονομικής αλληλεξάρτησης για τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια³. Αυτή η αυξημένη αλληλεξάρτηση μεταξύ των δύο χωρών έχει απομακρύνει αρκετά την πιθανότητα για έναν μεγάλο πόλεμο εξουσίας μεταξύ τους. Ωστόσο, η Κίνα επεδίωξε να αποκτήσει πλεονέκτημα σε αυτή τη σχέση αλληλεξάρτησης όχι μόνο σε οικονομικό επίπεδο, αλλά επίσης, να αποκτήσει επιρροή σε περιοχές του κόσμου που ήταν μόνο υπό την επιρροή των ΗΠΑ, συμπεριλαμβανομένων Ασίας, της Λατινικής Αμερικής, Μέσης Ανατολής και της Αφρικής. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είδαν την επιρροή τους στη Μέση Ανατολή, Λατινική Αμερική, την Ασία και την Αφρική να μειώνεται σταδιακά, λόγω της σχέσης τους με την

¹ "Memorandum of Conversation," Zhongnanhai, February 17-18, 1973, in Burr, *The Kissinger Transcripts*, 93-94 αναφέρεται από Lampton, 113.

² Αναφέρεται από τον Sanger (May 25, 2000), A1.

³ Η « οικονομική αλληλεξάρτηση» ορίζεται από τα εμπορικά στοιχεία, όπως θα συζητηθούν αναλυτικά παρακάτω. Παρ' όλα αυτά, όπως και να ορίσει κανείς την οικονομική αλληλεξάρτηση στην σχέση ΗΠΑ-Κίνας (για παράδειγμα, σαν την οικονομική ανάπτυξη ή τις οικονομικές επενδύσεις), σίγουρα έχει αυξηθεί από το 1979.

«Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΚΑΙ Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΩΝ Η.Π.Α.»

Κίνα. Η συνεχιζόμενη οικονομική επένδυση που οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν διαθέσει στην Κίνα τα τελευταία 25 χρόνια, με συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου, με επέκταση των ιδιωτικών επιχειρηματικών δεσμών μεταξύ των επιχειρηματικών κοινοτήτων των δύο χωρών, και αγοράζοντας φθηνές κινεζικές εξαγωγές προς κατανάλωση στις Ηνωμένες Πολιτείες, έχει δώσει ένα πλεονέκτημα στην Κίνα όσον αφορά την οικονομική της δύναμη στον κόσμο, κάτι που προσπάθησε να χρησιμοποιήσει για να μειώσει τις παραδοσιακές σφαίρες επιρροής των ΗΠΑ στη Λατινική Αμερική, τη Μέση Ανατολή, Ασία και την Αφρική.

ΜΕΡΟΣ Α΄

Εισαγωγή

Κατά τη διάρκεια ενός μεγάλου μέρους της διακυβέρνησης του Τζορτζ Μπους, οι σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας ήταν οι ομαλότερες που είχαν δει οι δύο χώρες, από τη σφαγή στην πλατεία Τιενανμέν το 1989. Οι δύο χώρες πραγματοποίησαν ανά τακτικά διαστήματα επισκέψεις υψηλού επιπέδου, ανταλλαγές υπαλλήλων, ενίσχυσαν τις στρατιωτικές τους σχέσεις (military to military relations), συνεργάστηκαν για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και συνεργάστηκαν στενά στην πολυμερή προσπάθεια για τον περιορισμό και την εξάλειψη των πυρηνικών όπλων της Βόρειας Κορέας. Εταιρείες των ΗΠΑ συνέχισαν να επενδύουν στην Κίνα, και ορισμένες εταιρείες της Κίνας άρχισαν να επενδύουν στις Ηνωμένες Πολιτείες. Παρ'όλα αυτά, υπάρχουν πολλά προβλήματα που εξακολουθούν να υφίστανται στις σχέσεις των δύο χωρών, συμπεριλαμβανομένων των αντιδράσεων της Κίνας προς τις προθέσεις και τις δεσμεύσεις των ΗΠΑ για μια δημοκρατική Ταϊβάν, αποτυχία της Κίνας για την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας των ΗΠΑ, καθώς και το οικονομικό πλεονέκτημα που αντλεί η Κίνα από την πρόσδεση του νομίσματός της με ένα καλάθι διεθνών νομισμάτων. Επιπλέον, η επιταχυνόμενη αύξηση της επιρροής της Κίνας στο διεθνές περιβάλλον έχει σημαντικές συνέπειες στην παγκόσμια δύναμη και επιρροή των ΗΠΑ.

Για την επίτευξη της αναπτυσσόμενης οικονομικής ατζέντας της, η Κίνα εμφανίζει αυξανόμενη ζήτηση για ενέργεια, πρώτες ύλες, και άλλους πόρους κάτι που την οδήγησε να αναζητήσει μεγάλο αριθμό ενεργειακών συμφωνιών, ανά τον κόσμο, με τις ΗΠΑ να παίζουν σε πολλές από αυτές τις συμφωνίες κυρίαρχο ρόλο. Μια σειρά από νέες εξελίξεις και δηλώσεις από τα τέλη του 2004 και μετά υποδηλώνουν ότι οι ΗΠΑ επανεκτιμούν τις πολιτικές που θα πρέπει να ακολουθηθούν υπό το φως μιας οικονομικά αλλά και πολιτικά ισχυρής Κίνας.

Με την άνοδο της οικονομικής δύναμης και της εξάρτησης από τη σχέση ΗΠΑ - Κίνας, το ερώτημα που τίθεται είναι εάν σε αυτή τη σχέση η Κίνα έχει υπονομεύσει την επιρροή των ΗΠΑ σε ολόκληρο τον κόσμο. Μήπως η Κίνα διευρύνοντας τους οικονομικούς δεσμούς με τις ΗΠΑ διέυρνε το ρόλο που η Κίνα μπορεί να διαδραματίσει στον κόσμο, υποσκάπτοντας την επιρροή των ΗΠΑ, επεκτείνοντας την επιρροή της σε περιοχές του κόσμου που αποτελούσαν αποκλειστικά στόχους της πολιτικής των ΗΠΑ, όπως η Μέση Ανατολή, Λατινική Αμερική, την Αφρική και την Ασία; Αυτή η εργασία θα ασχοληθεί με τη στενή σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ των

Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας, και με τις επιπτώσεις της στην επιρροή των ΗΠΑ σε ολόκληρο τον κόσμο.

Ιστορικό: Σχέσεις ΗΠΑ – Κίνας

Για ένα μεγάλο μέρος της δεκαετίας του 1990, το ενδιαφέρον των ΗΠΑ για την Κίνα αυξάνονταν σχεδόν προοδευτικά κάθε χρόνο. Κατά τα έτη μετά την σφαγή στην πλατεία Τιενανμέν το 1989, το Κογκρέσο συχνά αισθάνονταν ότι δεν εισακούονταν από την Εκτελεστική εξουσία όσον αφορά την κατάλληλη κατεύθυνση για την πολιτική των ΗΠΑ προς την Κίνα. Το Κογκρέσο άρχισε σιγά σιγά να αναδεικνύει τις δικές του περιορισμένης εμβέλειας ανησυχίες σχετικά με την πολιτική της Κίνας, όπως προσπάθειες για λογαριασμό της Ταϊβάν, σε επίπεδο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ή κατά των αναγκαστικών στερήσεων και των αμβλώσεων.⁴ Κατά τη διάρκεια της κυβέρνησης Κλίντον, όταν οι Αμερικανοί αξιωματούχοι επεδίωκαν μια "στρατηγική σχέση" με την Κίνα, ορισμένοι πολιτικοί αναλυτές εμφάνιζαν όλο και περισσότερες ανησυχίες ότι η κυβέρνηση δεν μπορούσε να προβλέψει την Κίνα, ως μακροπρόθεσμο στόχο ή απειλή για τα συμφέροντα των ΗΠΑ. Οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων ήταν ιδιαίτερα ανήσυχοι για την υποστήριξη του εκδημοκρατισμού και της αυξανόμενης πολιτικής πολυφωνίας που η Ταϊβάν είχε υιοθετήσει από την εγκατάλειψη του αυταρχικού καθεστώσ στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Το Κογκρέσο εκείνη την περίοδο θέσπισε περισσότερες διατάξεις προς όφελος των συμφερόντων της Ταϊβάν επίσης δημιούργησαν δύο επιτροπές για να παρακολουθούνται οι εξελίξεις στην Κίνα σχετικά με τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με στόχο να περιοριστούν ορισμένες δραστηριότητες της Κίνας.⁵

Στα τέλη του 2001, οι σχέσεις ΗΠΑ--Κίνας άρχισαν να αντιμετωπίζουν μια παρατεταμένη περίοδο ασυνήθιστης σταθερότητας. Οι λόγοι για αυτή τη σταθερότητα δεν θα μπορούσαν να αποδοθούν σε επίλυση των εδραιωμένων διμερών διαφορών πολιτικής - όπως οι διαφορές για τα ανθρώπινα δικαιώματα ή για το καθεστώς της

⁴ Dumbaugh, Kerry. China-U.S. Relations: Current Issues and Implications for U.S. Policy. United States Congress. Washington, D.C.: Congressional Research Service, 2006. Σελ.4

⁵ Ό.π. Σελ. 4

Ταϊβάν - και αυτό γιατί αυτές οι διαφορές εξακολουθούν να υφίστανται και είναι πιθανόν να υπονομεύσουν τις σχέσεις των δύο χωρών στο εγγύς μέλλον.

Την 11^η Σεπτεμβρίου του 2001 οι τρομοκρατικές επιθέσεις εναντίον των Ηνωμένων Πολιτειών, προκάλεσαν συνταρακτικές αλλαγές στις παγκόσμιες και εθνικές προτεραιότητες, συμπεριλαμβανομένων νέων πολιτικών της κυβέρνησης των ΗΠΑ που πήραν προτεραιότητα έναντι άλλων θεμάτων εξωτερικής πολιτικής, όπως αυτό των σχέσεων ΗΠΑ - Κίνας που εξακολουθούσε να περιθωριοποιείται από το Ιράκ, το Ιράν, και άλλα πειστικά ζητήματα που συνεχίστηκαν κατά τη θητεία του Προέδρου Μπους. Η κυβέρνηση του Τζορτζ Μπους έδειξε από νωρίς την επιθυμία να υποβαθμίσει τη σημασία των Κινεζοαμερικανικών σχέσεων στην αμερικανική εξωτερική πολιτική, ακόμη και όταν ήταν ανοικτή σε σημαντικό και συμβολικά ουσιαστικό διάλογο με την Κίνα σε ανώτερα επίπεδα. Ταυτόχρονα η Κίνα αντιμετώπιζε μια σειρά πολιτικών προκλήσεων, όπως αυτή της καθολικής μετάβασης σε μια νέα γενιά ηγετών, αλλά και προβλημάτων όπως γρίπη των πτηνών, η προετοιμασία για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2008, θέματα που την κατέστησαν πιο ενεργητική σε δραστηριότητες εξωτερικής πολιτικής σε ολόκληρο τον κόσμο.

Οικονομικοί δεσμοί ΗΠΑ – Κίνας

Τα οικονομικά και εμπορικά θέματα είναι μια αναπτυσσόμενη πηγή έριδος μεταξύ ΗΠΑ -Κίνας. Από το 1950, με το ξεκίνημα του πολέμου στην Κορέα, ο Πρόεδρος Τρούμαν επέβαλε εμπάργκο στην Κίνα, εφαρμόζοντας τον νόμο περί παροχής βοήθειας προς τον εχθρό. Έτσι ο κατάφερε ο αμερικανός πρόεδρος να ελέγξει τις οικονομικές συναλλαγές σε περιόδους πολέμου ή εθνικής κρίσης. Το εμπάργκο αυτό παρέμεινε για 2 δεκαετίες μέχρι το 1971, οπότε και ο πρόεδρος Νίξον ήρε τους οικονομικούς περιορισμούς επαναφέροντας τις σινο- αμερικανικές εμπορικές σχέσεις σε καλύτερη κατάσταση από την πρότερη, μιας και οι συναλλαγές μεταξύ των δύο χωρών εκτινάχθηκαν από \$4,9 εκατομμύρια το 1971 σε \$933,8 το 1974.⁶ Μέχρι το 1973 η Κίνα είχε ήδη γίνει ο τρίτος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος των Η.Π.Α. παγκόσμια.

Παρά όμως το πολλά υποσχόμενο ξεκίνημα αυτής της οικονομικής σχέσης παρατηρούμε ότι στα τέλη της δεκαετίας του '70 κυρίως λόγω πολιτικών παραγόντων,

⁶ Βλέπε Tan, Σελ. 60

το διμερές εμπόριο ⁷ παρουσιάζει μια κάμψη αφού οι αμερικανικές εξαγωγές στην Κίνα από \$819,1 εκατομμύρια το 1974 έπεσαν στα 171,3 το 1977, ως το αποτέλεσμα της μεγάλης κινεζικής γεωργικής παραγωγής σε συνδυασμό με την αργή διαδικασία προσαρμογής. Αυτή η κατάσταση άλλαξε άρδην τα έτη 1978 και 1979 καθώς οι Η.Π.Α. και η Κίνα εισήλθαν σε μια νέα φάση του μεταξύ τους εμπορίου. Η Κίνα μπήκε και επίσημα σε οικονομική και πολιτική αναδιάρθρωση, και οι Η.Π.Α. αποκαθιστούν πλήρως τις διπλωματικές τους σχέσεις με την Κίνα. Με τον Deng Xiaoping στην εξουσία το 1978 η Κίνα αναθεώρησε πλήρως το ρόλο και την σημασία του εμπορίου στην οικονομική ανάπτυξη, υιοθετώντας έτσι μια πολιτική πιο ανοιχτή απέναντι στο διεθνές εμπόριο, η οποία υλοποιήθηκε μέσω αποφασιστικών οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Σε αυτό το πλαίσιο οι αμερικανικές επιχειρήσεις συναγωνίζονταν ξένες επιχειρήσεις⁸ για να αποκτήσουν επιχειρηματικές ευκαιρίες στην Κίνα πράγμα εξαιρετικά δύσκολο με τους υφιστάμενους οικονομικού φραγμούς.

Έτσι λοιπόν για να εκμεταλλευτούν πλήρως οι ΗΠΑ και η Κίνα αυτές τις ,υπέγραψαν την πρώτη συμφωνία διμερούς εμπορίου το 1979. Το σημαντικότερο στοιχείο της συμφωνίας ήταν βέβαια ότι η κάθε χώρα απέδιδε τον τίτλο της πιο ευνοούμενης χώρας (most favored nation status – MFN) στην άλλη, μειώνοντας έτσι αμοιβαία τα δασμολόγια στις εισαγωγές.⁹ Αυτή η συμφωνία ενθάρρυνε την αύξηση του διμερούς εμπορίου μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας, ενώ παρείχε επίσης μια ενισχυμένη δυνατότητα στις αμερικανικές επιχειρήσεις να επενδύσουν στην Κίνα. Το διμερές εμπόριο αποκρίθηκε σε αυτές τις εξελίξεις με μια πρωτοφανή αύξηση. Από τα τέλη δεκαετίας του '70, η οικονομική σημασία του εμπορίου είχε γίνει αντιληπτή σε όλα τα

⁷ Το εμπόριο είναι το ποσό των εξαγωγών και των εισαγωγών των αγαθών και υπηρεσιών που μετρούνται ως μερίδιο του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. World Bank World Development Indicators

⁸ Βλέπε Διάγραμμα 5

⁹ Οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών είναι το ποσοστό ετήσιας ανάπτυξης των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών βασισμένο στο σταθερό τοπικό νόμισμα. Τα σύνολα είναι βασισμένα σε 2000 \$US. Οι εισαγωγές των αγαθών και υπηρεσιών αντιπροσωπεύουν την αξία όλων των αγαθών και των υπηρεσιών που παραλαμβάνονται από τον υπόλοιπο κόσμο. Περιλαμβάνουν την αξία των εμπορευμάτων, του φορτίου, των ασφαλιστρών, της μεταφοράς, του ταξιδιού, των δικαιωμάτων, των τελών αδείας, και άλλων υπηρεσιών, όπως η επικοινωνιακές, η κατασκευαστικές, οικονομικές, η επιχειρησιακές, και οι κυβερνητικές υπηρεσίες. Αποκλείουμε το εισόδημα εργασίας και ιδιοκτησίας καθώς επίσης και τις πληρωμές μεταφοράς. World Bank *World Development Indicators*.

συμβαλλόμενα μέρη. Έτσι λοιπόν, το 1979 παρατηρούμε την πραγματική έναρξη της οικονομικής αλληλεξάρτησης μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας.¹⁰

Οι παράγοντες που επέστησαν την προσοχή και ενίσχυσαν τα οικονομικά οφέλη των εμπορικών σχέσεων Η.Π.Α.- Κίνας που αυξήθηκαν μόνο κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80. Το 1979, το συνολικό διμερές εμπόριο ανερχόταν σε \$2.4 δισεκατομμύρια και οι εξαγωγές¹¹ στις ΗΠΑ ήταν το 5% των συνολικών εξαγωγών της Κίνας. Μέχρι το 1989 το συνολικό εμπόριο έφτασε τα \$18.7 δισεκατομμύρια και οι εξαγωγές στις ΗΠΑ αποτελούσαν το 24% των συνολικών εξαγωγών της Κίνας.¹² Τον ίδιο χρόνο η Κίνα έγινε ο δέκατος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος των Η.Π.Α.. Μέχρι το 1988, περίπου 100.000 αμερικανικές εργασίες εξαρτήθηκαν από την εξαγωγή εμπορευμάτων στην Κίνα (Lampton 113). Κατά αυτόν τον τρόπο και οι ΗΠΑ και η Κίνα έλαβαν τα σημαντικά και αυξανόμενα οφέλη από την εμπορική σχέση τους καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '80.

¹⁰ Για μια πιο κατανοητή ανάλυση της εξέλιξης των sino-αμερικανικών σχέσεων από το 1971, βλέπε : Rosemary. *The Practice of Power: US Relations with China since 1949*. Oxford : Clarendon Press, 1995 , Lampton, David M. *Same Bed Different Dreams: Managing US-China Relations 1989-2000*. Berkely: University of California Press, 2001; Tan, Qingshan. *The Making of US China Policy: From Normalization to the Post-Cold War Era*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1992.

¹¹ Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών είναι το ποσοστό ετήσιας ανάπτυξης των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών βασισμένο στο σταθερό τοπικό νόμισμα. Τα σύνολα είναι βασισμένα σε 2000 \$US. Οι εξαγωγές των αγαθών και υπηρεσιών αντιπροσωπεύουν την αξία όλων των αγαθών και των υπηρεσιών που αποστέλλονται στον υπόλοιπο κόσμο. Περιλαμβάνουν την αξία των εμπορευμάτων, του φορτίου, των ασφαλιστρων, της μεταφοράς, του ταξιδιού, των δικαιωμάτων, των τελών αδείας, και άλλων υπηρεσιών, όπως η επικοινωνιακές, η κατασκευαστικές, οικονομικές, η επιχειρησιακές, και οι κυβερνητικές υπηρεσίες. Αποκλείουμε το εισόδημα εργασίας και ιδιοκτησίας καθώς επίσης και τις πληρωμές μεταφοράς. *World Bank World Development Indicators*.

¹² Βλέπε Πίνακα 1

Πίνακας 1

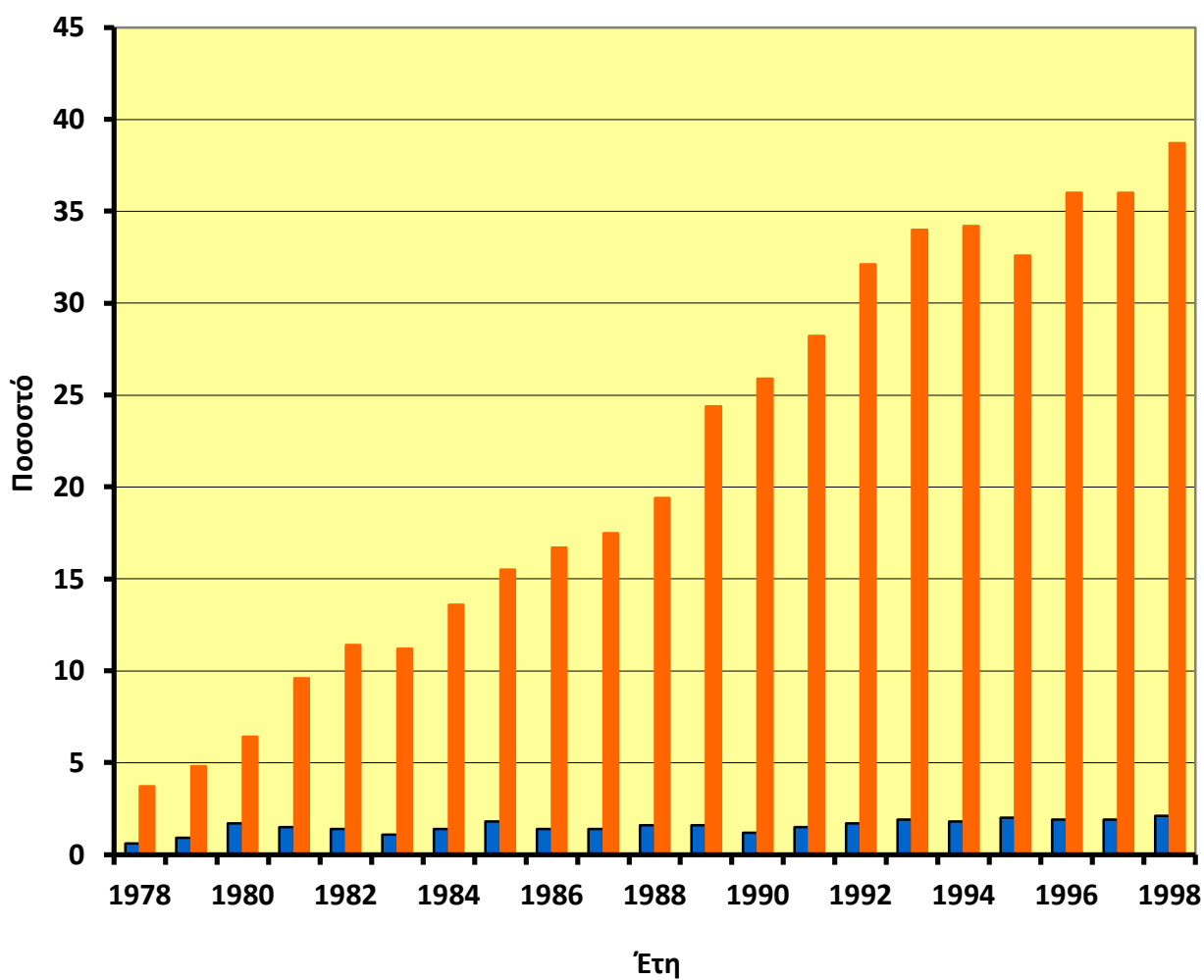
Εμπόριο Η.Π.Α. – Κίνας, 1978 - 1998			
Έτος	Συνολικό εμπόριο *	% Συνολικών εξαγωγών των Η.Π.Α. προς την Κίνα	% Συνολικών εξαγωγών της Κίνας προς τις Η.Π.Α.
1978	1181	0,6	3,7
1979	2380	0,9	4,8
1980	4919	1,7	6,4
1981	5665	1,5	9,6
1982	5414	1,4	11,4
1983	4650	1,1	11,2
1984	6385	1,4	13,6
1985	8080	1,8	15,5
1986	8347	1,4	16,7
1987	10,407	1,4	17,5
1988	14,278	1,6	19,4
1989	18,708	1,6	24,4
1990	21,103	1,2	25,9
1991	26,592	1,5	28,2
1992	34,883	1,7	32,1
1993	39,950	1,9	34
1994	50,649	1,8	34,2
1995	60,270	2	32,6
1996	66,387	1,9	36
1997	78,637	1,9	36
1998	85,410	2,1	38,7

* Τα ποσά είναι σε εκατομμύρια δολάρια (US dollars)

Πηγή : US Census Bureau και US - China Business Council

Διάγραμμα 1

Εξαγωγές μεταξύ Η.Π.Α. – Κίνας από το 1978 έως το 1998

■ Ποσοστό συνολικών εξαγωγών των Η.Π.Α. που κατευθύνθηκε στην Κίνα
■ Ποσοστό συνολικών εξαγωγών της Κίνας που κατευθύνθηκε στις Η.Π.Α.

Μέχρι τη δεκαετία του '90, η οικονομική ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός είχαν προωθήσει την ανάπτυξη μιας νέας αστικής μεσαίας τάξης στην Κίνα. Υπήρξε μια τεράστια αύξηση πωλήσεων σε προϊόντα όπως τα τηλέφωνα, οι φούρνοι μικροκυμάτων, και τα αυτοκίνητα. Η υπάρχουσα κατάσταση αλλά και οι δυνατότητες αυτής της καταναλωτικής αγοράς φάνηκαν ιδιαίτερα ελκυστικές σε πολλές αμερικανικές εταιρίες. Μέχρι το 1997, κατ' εκτίμηση, 150.000 αμερικανικές θέσεις εργασίας εξαρτιόνταν από την εξαγωγή εμπορευμάτων στην Κίνα (Lampton 113). Και, μέχρι το 1999, η Κίνα έγινε ο τέταρτος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος των Η.Π.Α..

Εκτός όμως από τις Η.Π.Α., και η Κίνα απορροφούσε τεράστια οφέλη από τις μεταξύ τους εμπορικές σχέσεις. Όπως γράφει ο Lampton :

«Καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, η ΛΔΚ έγινε σταδιακά όλο και πιο εξαρτώμενη από το ξένο εμπόριο και ιδιαίτερα από την αμερικανική αγορά. Το 1989, 24.4 τοις εκατό των κινεζικών εξαγωγών απευθύνονταν στις Ηνωμένες Πολιτείες (συμπεριλαμβανομένων εκείνων που μεταφέρθηκαν μέσω του Χονγκ Κονγκ). Μέχρι το 1998, ο αντίστοιχος αριθμός ήταν 38.7 τοις εκατό. Επίσης, μέχρι το 1998, οι Κινέζοι μέσω εκθέσεων που υπέβαλλαν υποστήριζαν ότι: «Υπολογίζεται ότι 3 τοις εκατό από κάθε 10 τοις εκατό της οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας είναι αποτέλεσμα των εξαγωγών.»

Το 2001 η Κίνα διατήρησε τη θέση της ως ο τέταρτος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος των ΗΠΑ ενώ οι ΗΠΑ έγιναν ο δεύτερος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Κίνας το 2001.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω παρατηρούμε ότι, η οικονομική αλληλεξάρτηση μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας έχει αυξηθεί με ρυθμούς γεωμετρικής προόδου κατά τη διάρκεια των προηγούμενων 25 ετών.¹³ Κάθε χώρα βλέπει την άλλη ως έναν από τους πιο σημαντικούς (εάν όχι τον σημαντικότερο) εμπορικούς εταίρους.

¹³ Βλέπε Πίνακα 1

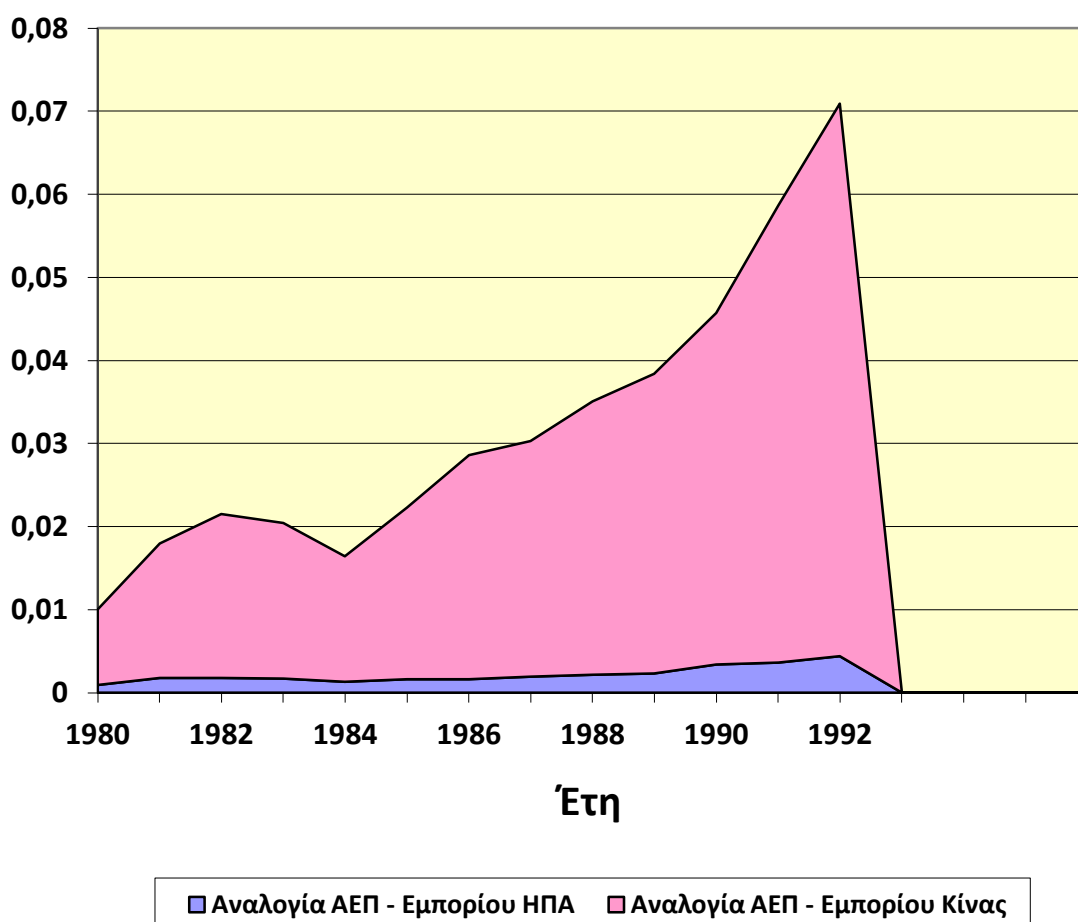
Πίνακας 2

Αναλογία ΑΕΠ * - Εμπορίου		
Έτος	Αναλογία ΑΕΠ - Εμπορίου Η.Π.Α.	Αναλογία ΑΕΠ - Εμπορίου Κίνας
1980	0,0009	0,0091
1981	0,0018	0,0162
1982	0,0018	0,0197
1983	0,0017	0,0187
1984	0,0013	0,0151
1985	0,0016	0,0207
1986	0,0019	0,027
1987	0,0019	0,0284
1988	0,0022	0,0329
1989	0,0023	0,0361
1990	0,0034	0,0423
1991	0,0036	0,0551
1992	0,0044	0,0665

* ΑΕΠ : Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν

Διάγραμμα 2

Σύγκριση αναλογιών ΑΕΠ - Εμπορίου

* Ο δείκτης αναλογίας ΑΕΠ- εμπορίου είναι το ποσό που προκύπτει από τη διαίρεση του ΑΕΠ με το άθροισμα των εξαγωγών και των εισαγωγών . Αυτός ο δείκτης μετρά το «άνοιγμα» μιας χώρας ή «την ολοκλήρωση» της, στη παγκόσμια οικονομία. Αντιπροσωπεύει το βάρος του συνολικού εμπορίου στην οικονομία του, δείχνει το βαθμό εξάρτησης των εγχώριων παραγωγών από τις ξένες αγορές και τον εμπορικό προσανατολισμό τους (για τις εξαγωγές), αλλά και τον βαθμό εμπιστοσύνης της εγχώριας ζήτησης για τον ξένο ανεφοδιασμό των αγαθών και υπηρεσιών (για τις εισαγωγές). Μια χαμηλή αναλογία για μια χώρα δεν υπονοεί απαραίτητα τα υψηλά (δασμολογικά ή μη δασμολογικός) εμπόδια για το εξωτερικό εμπόριο, αλλά μπορεί να οφείλεται σε παράγοντες όπως, το μέγεθος της και η γεωγραφική απόσταση από τους πιθανούς εμπορικούς της εταίρους. Παραδείγματος χάριν, είναι γενικά αποδεκτό ότι οι

εξαγωγές και οι εισαγωγές παίζουν μικρότερο ρόλο για τις μεγάλες οικονομίες από ότι στις μικρές οικονομίες.

Την δεκαετία του 2000 η οικονομική αλληλεξάρτηση μεταξύ των Η.Π.Α. και της Κίνας γινόταν χρόνο με το χρόνο όλο και πιο ισχυρή. Έτσι λοιπόν η Κίνα είναι πλέον ο δεύτερος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος των ΗΠΑ, με το συνολικό εμπόριο ΗΠΑ-Κίνας το 2008 να ανέρχεται σε 406 δισεκατομμύρια δολάρια έχοντας σημειώσει σημαντική άνοδο από 5 δισ. δολάρια το 1980. Επίσης η Κίνα αποτελεί την 4^η μεγαλύτερη αγορά για τις εξαγωγές, καθώς και η 2^η μεγαλύτερη πηγή εισαγωγών των Η.Π.Α. Από την έναρξη των οικονομικών μεταρρυθμίσεων το 1979, η Κίνα έχει καταστεί μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες στον κόσμο. Από το 1979 έως το 2006 το πραγματικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Κίνας (ΑΕΠ) αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 9,7%. Το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 11,1% το 2006 και κατά 11,5% κατά το πρώτο εξάμηνο του 2007.

Την ίδια στιγμή το εμπόριο και οι ξένες επενδύσεις εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική άνθηση της κινεζικής οικονομίας. Το 2006, οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 27% (969 δισεκατομμύρια δολάρια), ενώ οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 20% (792 δισεκατομμύρια δολάρια). Αυτό δημιούργησε ένα εμπορικό πλεόνασμα περίπου 177 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Αυτά τα πλεονάσματα του εμπορικού ισοζυγίου σε συνδυασμό με τις ροές των άμεσων ξένων επενδύσεων, καθώς και των μεγάλης κλίμακας αγορών ξένου συναλλάγματος συνετέλεσαν στο να γίνει η Κίνα ο μεγαλύτερος κάτοχος συναλλαγματικών αποθεμάτων ¹⁴ στον κόσμο με αποθέματα που ανέρχονται σε 2,2 τρισεκατομμύρια δολάρια τον Νοέμβριο του 2009. ¹⁵ Ανάμεσα στις δύο χώρες υπάρχουν ωστόσο και ορισμένα εκκρεμή ζητήματα μεταξύ των οποίων, το αυξανόμενο έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο των ΗΠΑ λόγω των εισαγωγών από την Κίνα (περίπου 337 δισεκατομμύρια δολάρια το 2006) ¹⁶, η αποτυχία της Κίνας να προστατέψει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας των ΗΠΑ, καθώς και τη συνέχιση των περιοριστικών εμπορικών πρακτικών της Κίνας, όπως η απροθυμία της να εντάξει το νόμισμά της στο σύστημα κυμαινόμενων ισοτιμιών. Επιπλέον, ορισμένοι πολιτικοί των ΗΠΑ έχουν στρέψει την προσοχή τους τα τελευταία χρόνια στις προσπάθειες ορισμένων κινεζικών εταιρειών να αγοράζουν αμερικανικό

¹⁴ Βλέπε Διάγραμμα 3

¹⁵ Morrison, Wayne. China's Economic Conditions. United States Congress. Washington, D.C.: Congressional Research Service, 2007. Σελ.3

¹⁶ Βλέπε Διάγραμμα 4

ενεργητικό.¹⁷ Ενώ η Κίνα αναμένεται να συνεχίσει να έχει ισχυρή οικονομική ανάπτυξη κατά τα προσεχή έτη με ρεαλιστική προοπτική να γίνει η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου μέσα σε μια δεκαετία, η χώρα αντιμετωπίζει μια σειρά προκλήσεων, όπως την εκτεταμένη διαφθορά, το αναποτελεσματικό τραπεζικό σύστημα, την υπερβολική εξάρτηση από τις εξαγωγές και τις επενδύσεις, τη ρύπανση, και τη διεύρυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων.

Η κινεζική κυβέρνηση έχει ανακοινώσει το στόχο της κατά τα επόμενα έτη για τη δημιουργία μιας αρμονικής κοινωνίας, η οποία θα προωθήσει μια πιο ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και θα αντιμετωπίσει μια σειρά οικονομικών και κοινωνικών θεμάτων. Ωστόσο, η εμφάνιση της Κίνας ως μια σημαντική οικονομική υπερδύναμη, έχει προκαλέσει ανησυχίες σε πολλούς φορείς χάραξης πολιτικής των ΗΠΑ. Ορισμένοι εκφράζουν την ανησυχία τους για τα μεγάλα και αυξανόμενα εμπορικά ελλείμματα των ΗΠΑ με την Κίνα, τα οποία έχουν αυξηθεί από 10,4 δισ. δολάρια το 1990 σε 166 δισεκατομμυρίων δολαρίων το 2009. Πολλές εταιρείες των ΗΠΑ έχουν επιχειρήσεις παραγωγής στην Κίνα ώστε να πωλούν τα προϊόντα τους στην ακμάζουσα κινεζική αγορά και να επωφεληθούν από το χαμηλό εργατικό κόστος για την κατασκευή προϊόντων που προορίζονται για εξαγωγή. Οι ενέργειες αυτές βοήθησαν τις αμερικανικές εταιρείες να παραμείνουν ανταγωνιστικές σε διεθνές επίπεδο και τους καταναλωτές των ΗΠΑ να μια ποικιλία των προϊόντων χαμηλού κόστους. Η μεγάλη κλίμακας αγοράς τίτλων ομολογιακών δανείων προς τις ΗΠΑ από την Κίνα, επέτρεψαν την ομοσπονδιακή κυβέρνηση να χρηματοδοτήσει τα ελλείμματα του προϋπολογισμού και να διατηρήσει τα επιτόκια των ΗΠΑ σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. VIII

Άλλοι ισχυρίζονται βέβαια ότι η Κίνα χρησιμοποιεί αθέμιτες εμπορικές πρακτικές (όπως ένα υποτιμημένο νόμισμα και επιδοτήσεις προς στους εγχώριους παραγωγούς) έτσι ώστε να κατακλύσουν τις αγορές των ΗΠΑ με προϊόντα χαμηλού κόστους, και ότι τέτοιες πρακτικές απειλούν τις αμερικανικές θέσεις εργασίας, τους μισθούς, και το βιοτικό επίπεδο των αμερικανών.

Όσον αφορά στα σημαντικά πλεονεκτήματα που έχει η Κίνα σε αυτή την οικονομική σχέση αλληλεξάρτησης, παρατηρούμε υπό το πρίσμα μιας γεωπολιτικής και γεωστρατηγικής ανάλυσης ότι η Κίνα επιδιώκει να επωφεληθεί από την οικονομική αλληλεξάρτηση της με τις Ηνωμένες Πολιτείες, προκειμένου να επεκτείνει γεωγραφικά την πολιτική της επιρροή σε ολόκληρο τον κόσμο. Αυτή η επέκταση της επιρροής από την Κίνα επικρατεί τα τελευταία 15 χρόνια σε περιοχές του κόσμου, όπως η Ασία, η

¹⁷ Elwell, Craig, and Marc Labonte. Is China a Threat to the U.S. Economy? United States Congress. Washington, D.C.: Congressional Research Service, 2006. Σελ.4

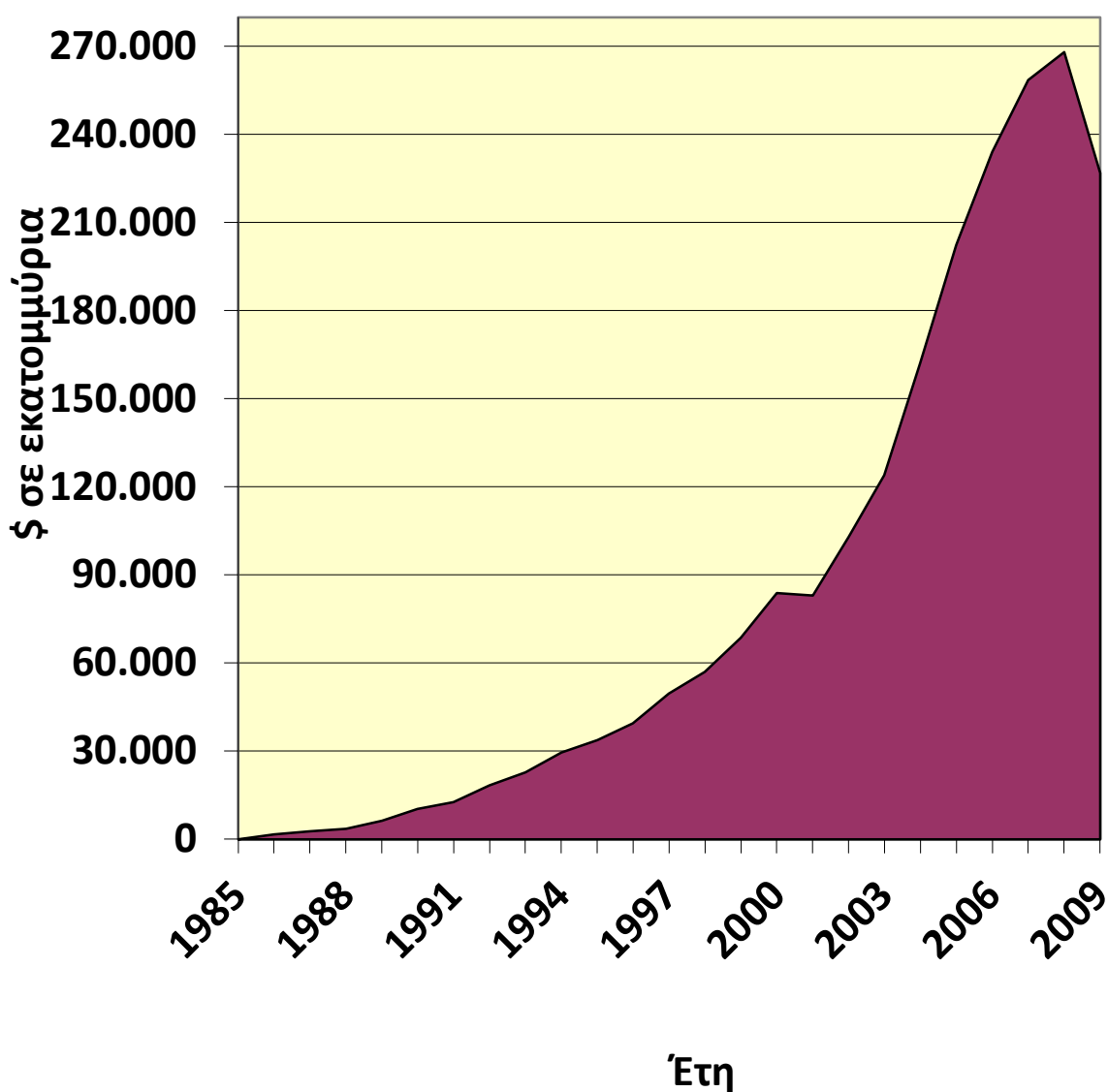
«Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΚΑΙ Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΩΝ Η.Π.Α.»

Λατινική Αμερική, η Μέση Ανατολή και η Αφρική. Εκτός από την ενίσχυση του ρόλου της σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές, η Κίνα έχει επιδιώξει να επεκτείνει την επιρροή της και σε διεθνή ζητήματα, όπως η πρόσβαση στην ενέργεια, και η εμπορική πολιτική, που έχει σχεδιαστεί για να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα της Κίνας, και να μειώσει την επιρροή των ΗΠΑ και των άλλων δυτικών χωρών.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

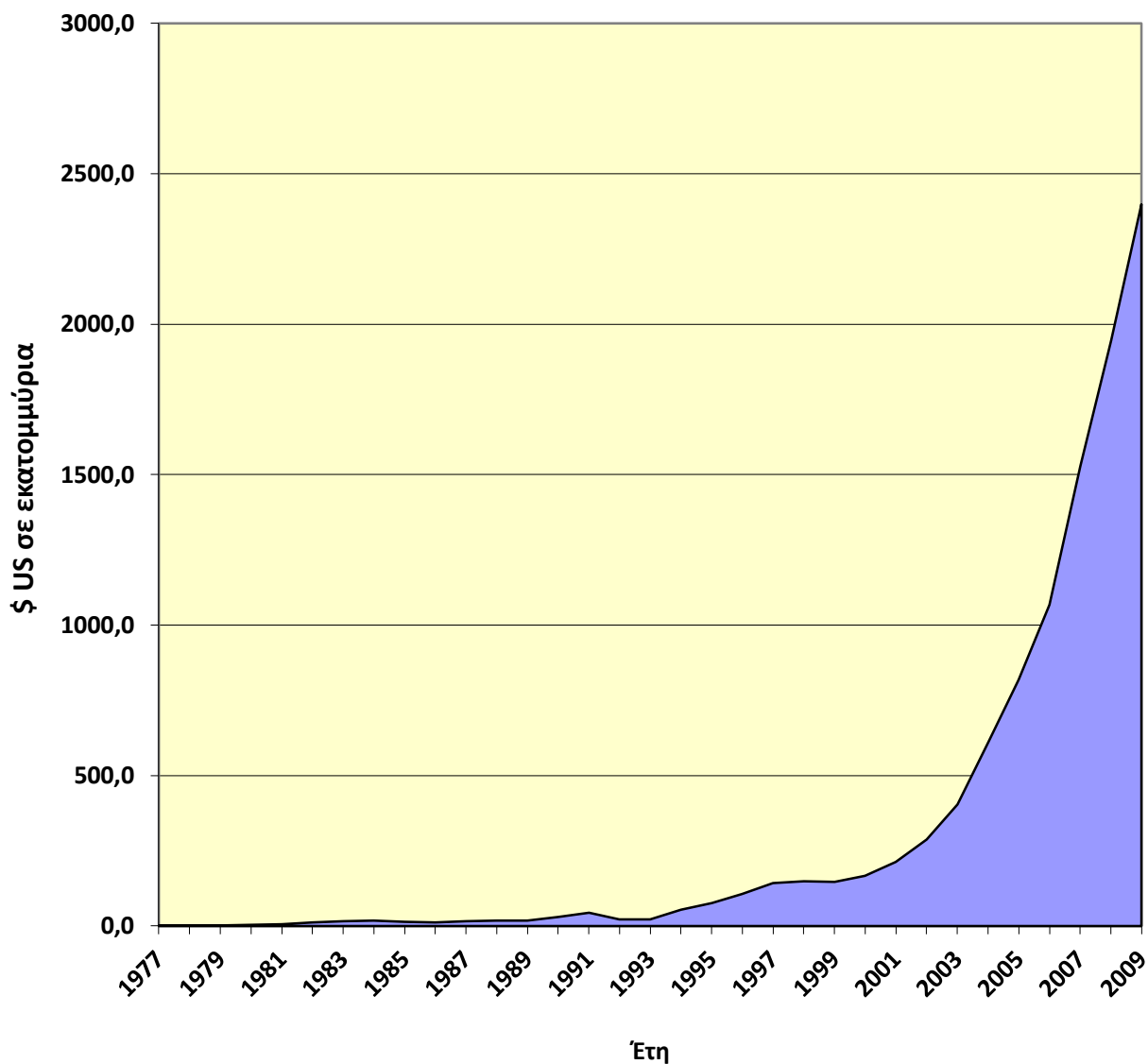
Διάγραμμα 3

Έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου των Η.Π.Α. από το
εμπόριο με την Κίνα

* Πηγή : U.S. Bureau of Economic Analysis.

Διάγραμμα 4

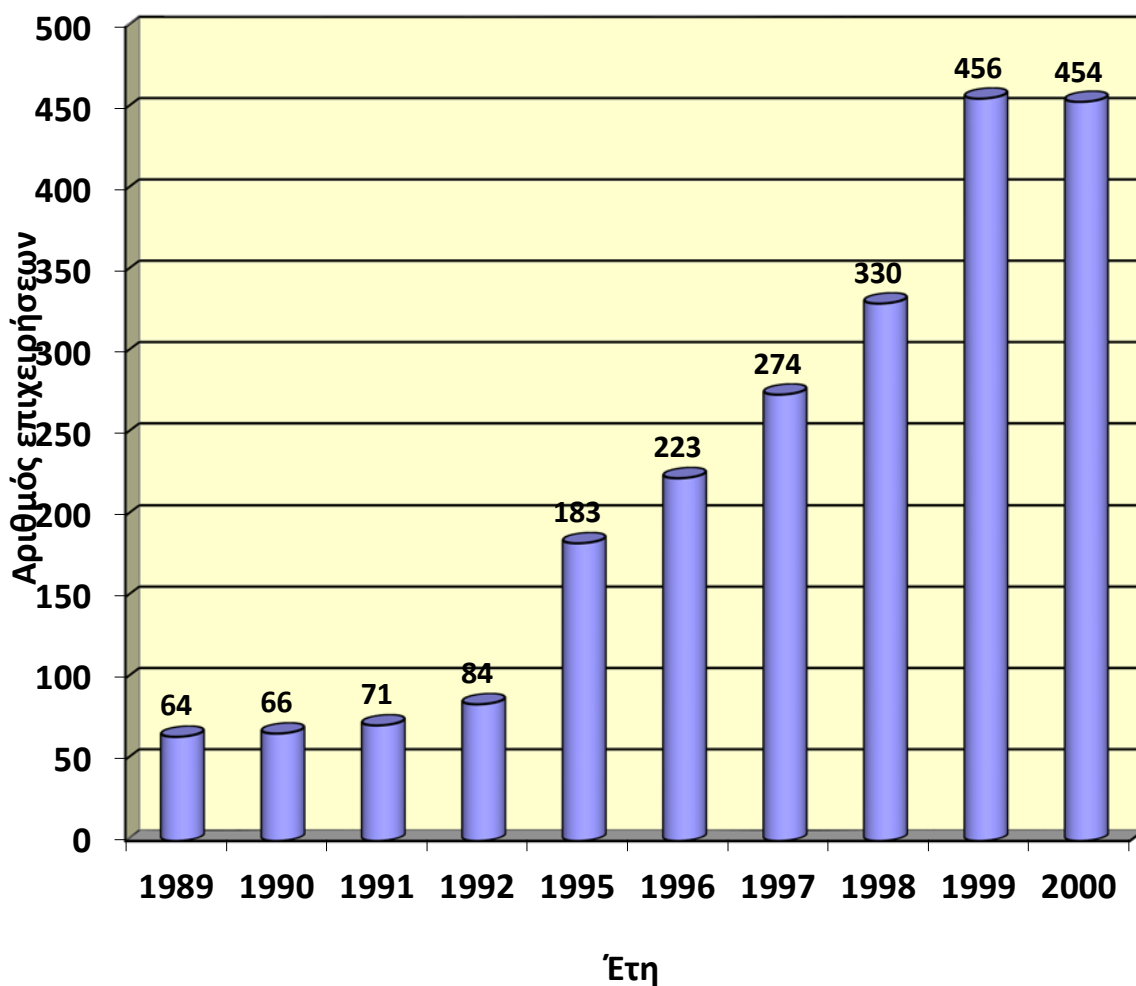

■ Συναλλαγματικά αποθέματα Κίνας σε εκατομμύρια \$US

* Πηγή : www.uschina.org

Διάγραμμα 5

**Αριθμός αμερικανικών επιχειρήσεων που επενδύουν
στην Κίνα**

* Πηγή : U.S. Bureau of Economic Analysis, U.S. Direct Investment Abroad Surveys.

ΗΠΑ - Κίνα οικονομική αλληλεξάρτηση

Σύμφωνα με τις στατιστικές των τελωνείων των ΗΠΑ, το 2002, η Κίνα εξήγαγε 125,2 δισεκατομμύρια δολάρια δηλαδή το 38,5 τοις εκατό των συνολικών εξαγωγών της, στις Ηνωμένες Πολιτείες, καθιστώντας τις ΗΠΑ, τη μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά της Κίνας. Οι διμερείς συναλλαγές μεταξύ της Κίνας και ΗΠΑ έχουν αυξηθεί από 33 δισεκατομμύρια δολάρια το 1992 σε 147,3 δισεκατομμύρια δολάρια το 2002. Το εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ με την Κίνα ήταν 103,1 δισεκατομμύρια δολάρια το 2002, που αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο διμερές εμπορικό έλλειμμα για την αμερικανική χώρα.¹⁸

Επιπλέον, οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι μια σημαντική πηγή άμεσων ξένων επενδύσεων για την Κίνα. Οι άμεσες αμερικανικές επενδύσεις στην Κίνα καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα κλάδων όπως αυτός της μεταποίησης, των ξενοδοχείων, της εστίασης, και των πετροχημικών. Σύμφωνα με τα κινεζικά στοιχεία, το 2001, οι ΗΠΑ που επένδυσαν αθροιστικά 4,4 δισεκατομμύρια δολάρια, δηλαδή 9,5 τοις εκατό του συνόλου των άμεσων ξένων επενδύσεων πραγματοποιήθηκαν προς στην Κίνα. Εκείνο το έτος, οι Ηνωμένες Πολιτείες ήταν ο τρίτος μεγαλύτερος επενδυτής στην Κίνα, δίπλα από το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο. Μέχρι τον Ιούνιο του 2002, η συνολική άμεση αμερικανική επένδυση ανήλθε σε 36,9 δισεκατομμύρια δολάρια, και κατανέμεται μεταξύ 35.374 έργων.¹⁹

Οι κινέζοι ηγέτες έχουν πλήρη επίγνωση της ασύμμετρης διμερούς οικονομικής αλληλεξάρτησης με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Σύμφωνα με τον Chin Pao του Χονγκ Κονγκ, ο κινέζος πρόεδρος Jiang Zemin προειδοποίησε σε μια εσωτερική σύσκεψη στις αρχές του 2000 ότι η κινεζική κυβέρνηση θα πρέπει να παρακολουθεί στενά την εξέλιξη της κατάστασης στον κόσμο και να εφαρμόζει κατασταλτικά μέτρα όπου χρειάζεται, επισημαίνοντας ότι η ίδια η Κίνα έχει ενσωματωθεί στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Ειδικότερα, επεσήμανε τρεις σημαντικούς παράγοντες αβεβαιότητας, οι οποίοι θα επηρεάσουν σημαντικά την κινεζική οικονομία:

- η οικονομική ανάπτυξη των ΗΠΑ,

¹⁸ Tung, Chen-Yuan. The Impact of Bilateral Economic Interdependence on US-China Relations. North Carolina Central University. Durham, North Carolina, 2006. 5 Φεβρ. 2008

¹⁹ Ό.π.

- οι διακυμάνσεις των διεθνών τιμών του πετρελαίου,
- και οι δυνητικοί κίνδυνοι στις διεθνείς κεφαλαιαγορές.

Οι ανησυχίες του Προέδρου Jiang εισακούσθηκαν από κινέζους ανώτερους υπαλλήλους, καθώς και από τα μέσα ενημέρωσης. Για παράδειγμα, ένα άρθρο σχολιασμού στο Renmin Ribao (People's Daily), στις 22 Φεβρουαρίου 2001, ασχολήθηκε με τις επιπτώσεις που θα είχε μια ύφεση στις Ηνωμένες Πολιτείες στις ασιατικές οικονομίες. Κατέληγε δε στο συμπέρασμα, «Μια επιβράδυνση της οικονομίας των ΗΠΑ όντως θα έχει κάποια επίπτωση στην Ασία, και αυτό δεν μπορεί να μη ληφθεί σοβαρά υπόψη.»²⁰ Δύο μήνες αργότερα, ο Shi Guangsheng, υπουργός Εξωτερικού Εμπορίου και Οικονομικής Συνεργασίας (Foreign Trade and Economic Cooperation), δήλωσε ρητά ότι το Πεκίνο εξέφραζε «την βαθιά ανησυχία του για πιθανές επιπτώσεις στην οικονομία της Κίνας που θα προέρχονταν από την επιβράδυνση της οικονομίας των ΗΠΑ.»²¹

Η οικονομική Αλληλεξάρτηση ως πηγή σύγκρουσης στις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας

Εξάρτηση και χρησιμοποίηση του εμπορίου ως όπλο

Όπως έχει διευκρινιστεί και παραπάνω, και οι ΗΠΑ και η Κίνα εξαρτώνται από τις σχέσεις του διμερούς τους εμπορίου. Εντούτοις, η δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί η εξάρτηση αυτή ως πηγή δύναμης, όπως έχει πολύ εύστοχα επισημανθεί από τους Keohane, Nye, και Hirschman, έχει σαν απαραίτητη προϋπόθεση την ύπαρξη ασυμμετρίας σε αυτή σχέση. Όπως μας δείχνει και ο πίνακας 2, η Κίνα συνεχίζει να έχει μια υψηλότερη αναλογία μεταξύ του διμερούς της εμπορίου με τις ΗΠΑ και του ΑΕΠ της²², στοιχείο πολύ σημαντικό για την αξιολόγηση του εμπορίου μιας χώρας . Ο

²⁰ Tung, Chen-Yuan. The Impact of Bilateral Economic Interdependence on US-China Relations. North Carolina Central University. Durham, North Carolina, 2006. 5 Φεβρ. 2008

²¹ Ό.π.

²² Βλέπε Διάγραμμα 2

πίνακας 1 δείχνει ότι η βιομηχανία εξαγωγής της Κίνας είναι ιδιαίτερα εξαρτώμενη από το εμπόριο με τις ΗΠΑ (πολύ περισσότερο από την αντίστοιχη αμερικανική).

Στατιστικά η Κίνα εμφανίζεται να είναι ο πιο εξαρτώμενος εταίρος σε αυτή τη διμερή σχέση, όμως αν ανατρέξουμε σε ιστορικά δεδομένα θα διαπιστώσουμε ότι και οι ΗΠΑ και η Κίνα έχουν χρησιμοποιήσει κατά καιρούς το εμπόριο ως εργαλείο για να αποκτήσουν δύναμη η μία εις βάρος της άλλης. Όταν οι οικονομικοί δεσμοί επανεγκαθιδρύθηκαν μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας κατά τη διάρκεια των αρχών της δεκαετίας του '70, και οι δύο κυβερνήσεις θεώρησαν ότι αυτοί οι δεσμοί θα καθιστούσαν το συνεργάτη τους περισσότερο ευαίσθητο και τρωτό, και επομένως, αυτή η συνεργασία θα αποτελούσε μια σημαντική πηγή δύναμης. Όπως υποστηρίζει ο Lampton, οι ΗΠΑ υπέθεσαν ότι οι οικονομικές κυρώσεις και οι απειλές θα λειτουργούσαν ενάντια στην αναπτυσσόμενη εξάρτηση του Πεκίνου από την αμερικανική αγορά εξαγωγών ενώ ταυτόχρονα το Πεκίνο θεώρησε ότι οι τεράστιες οικονομικές του δυνατότητες θα του έδιναν μια ισχύ που θα ξεπερνούσε και την Ουάσιγκτον.²³ Ένα παράδειγμα της επιθυμίας να χρησιμοποιηθεί η αλληλεξάρτηση με σκοπό την απόκτηση πολιτικής δύναμης προέκυψε νωρίς ακόμα, από τα μέσα της δεκαετίας του '70, όταν η κινεζική κυβέρνηση αποφάσισε να περιορίσει την εισαγωγή των αμερικανικών εμπορευμάτων προκειμένου να διαμαρτυρηθεί για την έλλειψη προόδου από την αμερικανική πλευρά όσον αφορά στην εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Για τις ΗΠΑ, το να χρησιμοποιούν την εμπορική εξάρτηση ως πόρος δύναμης δεν ήταν κάτι πρωτόγνωρο. Όπως εύστοχα επισημαίνει ο Tan, *«Όταν ξεκίνησε το εμπόριο με τις σοσιαλιστικές χώρες... οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν υιοθετήσει τη μέθοδο του 'καρότου και του μαστιγίου' στοχεύοντας στην επιρροή του διεθνούς πολιτικού περιβάλλοντος. Κατά συνέπεια, η αμερικανική εξωτερική οικονομική πολιτική έχει υπαχθεί στους ευρύτερους πολιτικούς στόχους της χώρας και χρησιμοποιείται συχνά ως εργαλείο για την προώθηση αυτών των στόχων εξωτερικής πολιτικής»*. Οι συγκεκριμένες εμπορικές πολιτικές υιοθετήθηκαν με την πρόθεση είτε αναπροσανατολισμού των εν λόγω χωρών προς τις φιλοδυτικές πολιτικές είτε απομόνωσης όσων παρέμεναν δεσμευμένοι στις αντιδυτικές πολιτικές. Με αυτές τις μεθόδους, οι οικονομικές πολιτικές χρησιμοποιήθηκαν συνήθως από τις ΗΠΑ ως τρόπος να ασκήσουν δύναμη σε βάρος άλλων χωρών.

²³ Βλέπε Lampton, 112

Το γεγονός ότι η παραπάνω πολιτική εφαρμόζεται και στις οικονομικές σχέσεις των ΗΠΑ με την Κίνα, τις δεκαετίες μετά από την θεσμοθέτηση των διμερών σχέσεων, φαίνεται από το ότι η αμερικανική κυβέρνηση χρησιμοποίησε την οικονομική δύναμη για να εξασφαλίσει διάφορες παραχωρήσεις από την Κίνα σε οικονομικά αλλά και στρατιωτικά θέματα (non proliferation) καθ' όλη τη διάρκεια εκείνων των ετών. Ένα παράδειγμα είναι οι αμερικανικές απειλές να επιβάλλει οικονομικές κυρώσεις εναντίον της Κίνας στις αρχές και στα μέσα της δεκαετίας του '90, εάν η τελευταία δεν κατέβαλε σημαντικές προσπάθειες στην κατεύθυνση για την προστασία δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (IPR). Ήταν αυτή η πίεση από τις ΗΠΑ που οδήγησαν στις μεταρρυθμίσεις για την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στην Κίνα.²⁴

Η Κίνα επίσης, χρησιμοποιεί την εμπορική πολιτική ως εργαλείο εξωτερικής πολιτικής ενίοτε. Το 1996, η Κίνα αποφάσισε να αναθέσει μεγάλες συμβάσεις στην ευρωπαϊκή επιχείρηση Airbus αντί στην αντίστοιχη αμερικανική επιχείρηση Boeing, κατά ένα μεγάλο μέρος για πολιτικούς λόγους.²⁵

Εντούτοις, αν και η χρήση του εμπορίου ως όπλο μπορεί να φαίνεται ως ένας λιγότερο δαπανηρός τρόπος από ότι η στρατιωτική δύναμη, για να επιτευχθούν οι επιθυμητές παραχωρήσεις και να διερευνηθούν επιτυχώς προθέσεις, δεν σημαίνει ότι επιφέρει πάντα τα επιθυμητά αποτελέσματα. Παραδείγματος χάριν, η μέθοδος της αμερικανικής κυβέρνησης να κερδίζει τις παραχωρήσεις μέσω οικονομικών απειλών, μπορεί να αφήσει τους κινέζους ομόλογους της με τα αρνητικά συναισθήματα προς τις ΗΠΑ, βάζοντας έτσι τέλος στην αρμονική συνεργασία που θα μπορούσαν να συνάψουν εάν διαπραγματεύονταν σε μια βάση Win – Win, ώστε να βγαίνουν και οι δύο εταίροι κερδισμένοι. Αυτή η συμπεριφορά από μέρους των ΗΠΑ, αν δεν επηρεάσει άμεσα τη συνεργασία, μπορεί να προκαλέσει μια μελλοντική σύγκρουση ή καχύποπτα συναισθήματα από την άλλη πλευρά που θα εμποδίζουν τη συνεργασία, μιας και η εμπιστοσύνη, στοιχείο σημαντικό για οποιαδήποτε συμφωνία, θα έχει πλέον κλονιστεί.²⁶ Οι παραπάνω πιθανότητες είναι ιδιαίτερα σημαντικές σε μια τόσο εύθραυστη σχέση όπως αυτή των ΗΠΑ και της Κίνας, όπου η παραμικρή σύγκρουση μπορεί να έχει τρομερές συνέπειες και για τις δύο χώρες αλλά και ευρύτερα, για την παγκόσμια οικονομία. Επιπρόσθετα, αξίζει να αναλογιστούμε πόσο σημαντική θα

²⁴ Βλέπε Pearson, Σελ. 172-4, 180-1 και Lampton, Σελ. 119-125.

²⁵ Βλέπε Pearson, Σελ. 189-90

²⁶ Βλέπε Pearson, Σελ. 194-6

μπορούσε να αποδειχτεί μια τέτοια σύγκρουση εάν στο μέλλον η ζυγαριά της ισορροπίας δυνάμεων γείρει προς το μέρος της Κίνας.

Η Αλληλεξάρτηση ως πηγή σταθερότητας στις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας

Από την άλλη άποψη, μια φιλελεύθερη προσέγγιση στις σχέσεις ΗΠΑ -Κίνας υπογραμμίζει τη δυνατότητα, αλλά κυρίως την αναγκαιότητα, να ενσωματωθεί η Κίνα στο διεθνές σύστημα μέσω της οικονομικής αλληλεξάρτησης ως ένας ειρηνικός και ενεργός συνεργάτης του οποίου οι ενέργειες θα περιορίζονται από τις εξωτερικές επιρροές. Επιπλέον, οι υπερασπιστές της παραπάνω άποψης υποστηρίζουν ότι, όπως η συμμετοχή της Κίνας στο διεθνές οικονομικό σύστημα θα γίνεται όλο και πιο έντονη, έτσι θα ενταθεί και η υποστήριξή της στη διατήρηση και τη συνέχεια των υπάρχοντων διεθνών καθεστώτων και συνεπώς στη διατήρηση των υφισταμένων ισορροπιών.²⁷

Αυτή η πεποίθηση ήταν ο ακρογωνιαίος λίθος της επίσημης αμερικανικής πολιτικής απέναντι στην Κίνα της κυβέρνησης Νίxon. Όπως ανέφερε ο Oksenberg, «η στρατηγική μας προς την Κίνα από το 1971 ήταν να την αποτραβήξουμε από την απομόνωσή της και να την ενσωματώσουμε στη διεθνή κοινότητα.... Με το να χτίσουμε νωρίς ισχυρούς δεσμούς με την Κίνα σε στρατηγικό, πνευματικό, εμπορικό, αλλά ακόμα και σε στρατιωτικό επίπεδο, θα μειώναμε τις πιθανότητες να δούμε αργότερα την Κίνα ως μια επεκτατική και αναθεωρητική δύναμη, καθώς θα γίνεται ισχυρότερη στρατιωτικά».

Η επιτυχία αυτής της πολιτικής μέσω των περιορισμών που έχουν επιβληθεί στην Κίνα από την παγκόσμια οικονομική αλληλεξάρτηση επιβεβαιώθηκε το 1995 και το 1996 κατά τη διάρκεια της κρίσης με την Ταϊβάν. Ενώ η Κίνα διενεργούσε πυραυλικές δοκιμές στο στενό της Ταϊβάν (Taiwan Strait) ώστε να προειδοποιήσει και να αποθαρρύνει τις μελλοντικές κυριαρχικές βλέψεις της Ταϊβάν, ταυτόχρονα φρόντισε «να διαβεβαιώσει τους Δυτικούς αλλά και τους Ταϊβανέζους επενδυτές ότι δεν έχουν αλλάξει οι εσωτερικές πολιτικές μεταρρυθμίσεις στην Ταϊβάν και ότι οι δοκιμές δεν θα οδηγήσουν σε καμία περίπτωση σε σύγκρουση».

²⁷ Βλέπε Economy και Oksenberg, Σελ. 10-12

Η επιβίωση της κινεζικής κυβέρνησης εξαρτάται πλέον από την οικονομική ανάπτυξη. Αυτή η οικονομική ανάπτυξη εξαρτάται άμεσα από το εμπόριο. Επομένως, η Κίνα δεν θα συμπεριφερθεί κατά τρόπο ώστε να απειλήσει τη συνέχεια του διεθνούς εμπορίου και της επένδυσης. Με άλλα λόγια, η οικονομική αλληλεξάρτηση καθιστά λιγότερο πιθανό το ενδεχόμενο, η Κίνα να συμπεριφερθεί παράλογα.

Όπως αναφέρει ο Goldstein ,

«Η αυξανόμενη δύναμη της Κίνας προς το τέλος του 20ού αιώνα βασίζεται κυρίως στην ταχεία οικονομική ανάπτυξη που με τη σειρά της τροφοδοτείται από τα εντυπωσιακά αυξανόμενα επίπεδα τους διεθνούς εμπορίου και της επένδυση. Πιθανές μειώσεις της διεθνούς οικονομικής δραστηριότητας θα έπλητταν σίγουρα τη δυνατότητα της Κίνας να διατηρήσει τα υψηλά ποσοστά ανάπτυξης που είναι απαραίτητα, για την εξέλιξή της ως μεγάλη δύναμη. Κατά συνέπεια, λόγω των ευκόλως κατανοητών συνεπειών που θα είχε μια πιθανή ανυπακοή, οι κινέζοι θα συνεχίσουν να περιορίζονται στις προσπάθειές τους να επιλύσουν τις διεθνείς διαφωνίες χωρίς σπασμωδικές κινήσεις.»

Δεδομένου επίσης, ότι οι ΗΠΑ αποτελούν ένα σημαντικότερο εμπορικό και επενδυτικό εταίρο για την Κίνα, η μεταξύ τους σχέση είναι ύψιστης σημασίας για την κινεζική οικονομική ανάπτυξη. Είναι πιθανώς τόσο σημαντική για την Κίνα σε σημείο που η τελευταία δεν θα διακινδυνεύσει την πιθανότητα κάποιας σύγκρουσης.

Συγχρόνως, αυτή η σχολή σκέψης υποστηρίζει επίσης ότι και οι ΗΠΑ από τη μεριά τους δε θέλουν να προωθήσουν μια αδικαιολόγητη σύγκρουση με την Κίνα, και αυτό επειδή τα συμφέροντα τους έχουν άμεση σχέση με την ενσωμάτωση της Κίνας στο διεθνές σύστημα ως ενεργό μέλος. *«Η Αμερική πρέπει να πουλήσει την τεχνολογία της, να εισαγάγει συγκριτικά φθηνά αγαθά, να χρησιμοποιήσει παραγωγικά το κεφάλαιό της, να ενθαρρύνει την ειρήνη και τη σταθερότητα στην Ασία (Κορέα, Ταϊβάν, και την υποήπειρο), και να προχωρήσει αποτελεσματικά στη διευθέτηση μιας πληθώρας παγκόσμιων ζητημάτων.... Όπως η ασιατική οικονομική κρίση του 1997-1999 κατέδειξε, οι Ηνωμένες Πολιτείες χρειάζονται όλο και περισσότερο την Κίνα για να παίξει το ρόλο του αρμόδιου μακροοικονομικού διευθυντή κατευθύνοντας την περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη»* (Lampton, 11). Σαν συμπέρασμα λοιπόν αυτής της άποψης θα λέγαμε ότι τα ενδιαφέροντά των ΗΠΑ εξυπηρετούνται καλύτερα μέσω της προώθησης της συνεργασίας και όχι της σύγκρουσης με την Κίνα.

Τα επιχειρήματά μου

Η επίδραση της οικονομικής αλληλεξάρτησης σε μια δυαδική σύγκρουση παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο πλαίσιο της σχέσης δύο ανταγωνιστικών συνεργατών, όπως οι ΗΠΑ με την Κίνα, που πρέπει να έρχονται αντιμέτωποι συχνά με διάφορα εριστικά πολιτικά θέματα, αλλά αλληλοεξαρτώνται ταυτόχρονα η μία από την άλλη από με ισχυρούς οικονομικούς δεσμούς. Το να απειλήσει ο ένας αυτούς, τους παραπάνω οικονομικούς δεσμούς μπορεί να του παρέχει ένα πρόσθετο πλεονέκτημα διαπραγμάτευσης και, επομένως, να ενθαρρυνθεί ώστε να επιβάλλει τις απαιτήσεις του ενάντια στο συνεργάτη του. Εντούτοις, οι δεσμοί αυτοί παρέχουν την ίδια στιγμή ένα κίνητρο για την αποφυγή της σύγκρουσης. Τα ποιοτικά στοιχεία δείχνουν ότι και τα δύο αυτά ενδεχόμενα εμφανίζονται ταυτόχρονα. Η Κίνα και οι ΗΠΑ κατευνάζουν σε ορισμένο επίπεδο τις μεταξύ τους σχέσεις, όταν ταυτόχρονα συνεχίζουν την προσπάθεια να χρησιμοποιήσουν την εξάρτηση του συνεργάτη τους εναντίον του.

Πιστεύω ότι αυτές οι δύο αντιτιθέμενες δυνάμεις είναι ενεργές, και συνδέουν, σε μια σχέση αναλογίας, από τη μία την οικονομική αλληλεξάρτηση και από την άλλη τη σύγκρουση. Επομένως, υποθέτω ότι όσο το διμερές εμπόριο κερδίζει έδαφος στην οικονομία ενός κράτους, τόσο λιγότερες είναι οι πιθανότητες έχουμε να φτάσουμε στη σύγκρουση. Αυτό θα πρέπει να έχει μια ισχυρότερη επίδραση στην κινεζική απ' ότι στην αμερικανική συμπεριφορά, λαμβάνοντας υπόψη τον μικρότερο βαθμό εξάρτησης των ΗΠΑ απέναντι στην Κίνα. Επίσης μια αύξηση στο οικονομικά σημαντικό διμερές εμπόριο θα οδηγήσει σε μια εμβάθυνση της συνεργασίας μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας. Αξίζει επίσης να αναφέρουμε ότι όταν το διμερές εμπόριο έχει γίνει σημαντικότερο για την οικονομία του ενός κράτους, είναι πιθανότερο η σύγκρουση να ξεκινήσει από το λιγότερο εξαρτώμενο από το εμπόριο κράτος. Στη δεδομένη περίπτωση, η επίδραση στην συμπεριφορά των ΗΠΑ θα είναι μεγαλύτερη απ' ότι στην κινεζική συμπεριφορά, λόγω της μεγαλύτερης εξάρτησης της Κίνας.

Θα προχωρήσω τώρα εξετάζοντας αυτές τις υποθέσεις μέσω μιας στατιστικής ανάλυσης των συγκρούσεων και της συνεργασίας στις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνα από το 1980.

Μέτρηση και λειτουργικότητα των μεταβλητών

Παρακάτω εξετάζεται ο αντίκτυπος της οικονομικής αλληλεξάρτησης στη σύγκρουση και τη συνεργασία στις Σινο-αμερικανικές σχέσεις από το 1980-1992. Η μονάδα της ανάλυσης είναι οι διετίες. Διενεργείται μια χρονική ανάλυση, εξετάζοντας και ταξινομώντας τα στοιχεία σε δύο κατηγορίες, ανάλογα με το ποιας χώρας πρωτοβουλία ήταν είτε η εκκίνηση της σύγκρουσης είτε της συνεργασίας διαχρονικά.

Σύγκρουση και συνεργασία

Η σύγκρουση και η συνεργασία στην παρακάτω έρευνα, μετρώνται μέσω των στοιχείων που λαμβάνονται από το World Event / Interaction Survey (WEIS) Project. Το σύνολο της βάσης δεδομένων του προγράμματος WEIS δημιουργήθηκε από τον Charles McClelland στο Πανεπιστήμιο της Νότιας Καλιφόρνιας με σκοπό να καταγράψει τις καθημερινές δημόσιες επικοινωνίες και αλληλεπιδράσεις μεταξύ των κρατών (καθώς επίσης και των μη κυβερνητικών δρώντων). Το σύνολο δεδομένων του προγράμματος WEIS περιλαμβάνει μια ευρεία σειρά αλληλεπιδράσεων, και συγκρουσιακής αλλά και συνεταιριστικής φύσεως. Διακρίνονται δώδεκα κατηγορίες σύγκρουσης, ξεκινώντας από συγκρούσεις χαμηλής έντασης (low-intensity hostility) καταλήγοντας στην άσκηση πλήρους στρατιωτικής βίας. Η συνεργασία από την άλλη ταξινομείται σε οκτώ κατηγορίες, με τη μία άκρη να καταλαμβάνει το αίτημα και την άλλη η ανταμοιβή (πίνακας 3). Σε αυτή την εργασία εξετάζονται τα γεγονότα με το ενδιαφέρον να επικεντρώνεται στον αντίκτυπο της εμπορικής εξάρτησης στη γενική σχέση μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας, αντιδιαστέλλοντας την με στις στρατιωτικοποιημένες διαφωνίες. Σταθμίζω τις επιπτώσεις της σύγκρουσης και της συνεργασίας σύμφωνα με τις παραπάνω ταξινομήσεις και αθροίζω τα μέτρα της σύγκρουσης και της συνεργασίας, χωριστά, ανά έτος.

Πίνακας 3

WEIS Conflict and Cooperation Classifications*

Conflict

	Κατηγορία	Βαρύτητα
1	Deny	2.2
2	Protest	2.4
3	Reject	2.6
4	Accuse	2.9
5	Demonstrate	3.0
6	Warn	3.3
7	Demand	3.4
8	Reduce Relationship	3.5
9	Expel	3.8
10	Threaten	3.9
11	Seize	4.5
12	Force	4.7

Cooperation

	Κατηγορία	Βαρύτητα
1	Request	2.7
2	Propose	2.8
3	Approve	2.9
4	Promise	3.0
5	Agree	3.0

6	Grant	3.3
7	Yield	3.5
8	Reward	4.5

* Βλέπε Vincent, Jack E. *Project Theory: Interpretations and Policy Relevance*. Washington DC: University Press of America (1979).

Προκειμένου να ερευνηθεί η οικονομική αλληλεξάρτηση, επικεντρώνομαι στην εμπορική εξάρτηση. Μετρώ την εμπορική εξάρτηση μέσω του δείκτη Συνολικό διμερές εμπόριο - ΑΕΠ. ²⁸Χρησιμοποιώ δύο χωριστές μεταβλητές : Συνολικό διμερές εμπόριο²⁹ – ΑΕΠ ΗΠΑ και Συνολικό διμερές εμπόριο – ΑΕΠ Κίνας.

Μεταβλητές ελέγχου

Περιλαμβάνω επίσης δύο μεταβλητές ελέγχου που χρησιμοποιήθηκαν από τους Gartzke, Li και Boehmer (2001) για την μέτρηση της οικονομικής ανάπτυξης και των ικανοτήτων. Η οικονομική ανάπτυξη³⁰ υπολογίζεται από την ποσοστιαία αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ . Έχοντας υπόψη τις αντικρουόμενες απόψεις για την οικονομική ανάπτυξη, ότι δηλαδή από τη μία αποτρέπει τη σύγκρουση και από την άλλη προκαλεί την επιθετικότητα, θα έχει ενδιαφέρον να δούμε σε ποιο συμπέρασμα θα οδηγηθούμε στο τέλος της έρευνας.

²⁸ Τα στοιχεία για το εμπόριο προέρχονται από το Direction of Trade (IMF, 1999), τα στοιχεία για το ΑΕΠ από το International Financial Statistics (IFS) (IMF, 2004). Οι ισοτιμίες συναλλάγματος προέρχονται από το Penn World Tables Version 6.1 (Alan Heston, Robert Summers and Bettina Aten, Center for International Comparisons at the University of Pennsylvania (CICUP), Οκτώβριος 2002).

²⁹ Συνολικό διμερές εμπόριο = Συνολικές διμερείς εισαγωγές – Συνολικές διμερείς εξαγωγές.

³⁰ Τα στοιχεία της οικονομικής ανάπτυξης προέρχονται από το World Development Indicators (World Bank, 2003)

Οι ικανότητες μετρώνται από την αναλογία των Composite National Capability scores (CINC). Αυτά τα δεδομένα (CINC) είναι το σύνθετο αποτέλεσμα έξι δεικτών δύναμης:

- Στρατιωτικές δαπάνες,
- Στρατιωτικό προσωπικό,
- Κατανάλωση ενέργειας,
- Σίδηρος και παραγωγή χάλυβα,
- Αστικός πληθυσμός,
- και Συνολικός πληθυσμός.

Είναι ένας κοινός δείκτης της εθνικής ικανότητας και καλείται να επεξηγήσει τον αντίκτυπο της ισορροπίας (ή της ανισορροπίας) ισχύος σε περιόδους συνεργασίας ή σύγκρουσης.

Προσδοκίες από το πρότυπο σύγκρουσης

Οι Oneal και Russett (1997) υποστηρίζουν ότι το κράτος που εξαρτάται λιγότερο οικονομικά από το διμερές εμπόριο (χαμηλότερη αναλογία Συνολικού διμερούς εμπορίου --ΑΕΠ) είναι και αυτό που είναι πιθανότερο να αρχίσει τη σύγκρουση. Επομένως, όταν δημιουργούνται οι κανόνες μιας οικονομικής αλληλεξάρτησης, η χώρα με τη χαμηλότερη αναλογία Συνολικού διμερούς εμπορίου --ΑΕΠ είναι και αυτή που αναμένεται να επιδιώξει τη σύγκρουση. Εάν το πρόσημο αυτής της μεταβλητής είναι αρνητικό, τότε είναι σίγουρο ότι η χώρα που το κατέχει είναι και εκείνη που θα προκαλέσει τη διαμάχη. Ενώ από την άλλη οι Oneal και Russett χρησιμοποιούν την υψηλότερη αναλογία Συνολικού διμερούς εμπορίου --ΑΕΠ για να εξετάσουν τον αντίκτυπο της εξάρτησης στην συμπεριφορά μιας χώρας.

Για όλα τα έτη που εξετάζονται σε αυτήν την μελέτη, το κράτος με τη χαμηλότερη αναλογία Συνολικού διμερούς εμπορίου --ΑΕΠ είναι οι ΗΠΑ και το κράτος με την υψηλότερη αναλογία Συνολικού διμερούς εμπορίου --ΑΕΠ είναι Κίνα. Εντούτοις, εξετάζω τις συγκρούσεις που έχει κατά καιρούς αρχίσει το κάθε συμβαλλόμενο μέρος χωριστά και, επομένως, δεν κάνω οποιοσδήποτε υποθέσεις για το ποιο κράτος είναι πιθανότερο να ξεκινήσει σύγκρουση στο μέλλον. Για αυτόν τον λόγο, στην ανάλυσή μου, δέχομαι τη λογική Oneal και Russett μόνο όταν οι ΗΠΑ ήταν εκείνες που ξεκίνησαν την σύγκρουση.

Επομένως, κατά την εξέταση των συγκρούσεων που άρχισαν από τις ΗΠΑ, ο συντελεστής του Συνολικού διμερούς εμπορίου / US ΑΕΠ πρέπει να είναι αρνητικός εάν η παραπάνω θεωρία είναι σωστή. Εξετάζοντας όμως τις συγκρούσεις που άρχισαν από την Κίνα, ο συντελεστής του Συνολικού διμερούς εμπορίου / κινεζικού ΑΕΠ πρέπει να είναι αρνητικός για να υποστηριχθεί η θεωρία.

Σύμφωνα με τα παραπάνω εύκολα συμπεραίνουμε ότι όταν η επιθετικότητα έρχεται από τις ΗΠΑ τότε αναμένουμε ο δείκτης Συνολικού εμπορίου / ΑΕΠ της Κίνας να έχει θετικό πρόσημο και το αντίστροφο.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω υποθέσεις, όταν οι ΗΠΑ είναι η χώρα που προκαλεί την σύγκρουση αναμένω να δω μια αντιστρόφως αναλογική σχέση στην αναλογία Συνολικού εμπορίου / ΑΕΠ ΗΠΑ (αρνητικό πρόσημο) και μια αναλογική σχέση στην αναλογία Συνολικού εμπορίου / ΑΕΠ Κίνας (θετικό πρόσημο). Ομοίως, όταν η Κίνα είναι εκείνη που προκάλεσε τη διαμάχη αναμένω να δω αρνητικό πρόσημο στην αναλογία Συνολικού εμπορίου / ΑΕΠ Κίνας και θετικό πρόσημο στην αναλογία Συνολικού εμπορίου / ΑΕΠ των ΗΠΑ.

Ποσοτική ανάλυση: Αποτελέσματα

Λόγω των προβλημάτων της χρονολογικής ανάλυσης, διεξήγαγα την κάθε ανάλυση με τη χρήση της μεθόδου των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) για να ελέγξω την πολυσυγγραμμικότητα και τις συνεχείς συσχετίσεις. Όπου χρειάστηκε να διορθώσω μια σειριακή συσχέτιση χρησιμοποίησα τη μέθοδο παλινδρόμησης των Cochrane – Orcutt. Η μέθοδος αυτή (Pseudo – GLS) είναι μια βελτιωμένη μορφή της αυθεντικής μεθόδου των ελαχίστων τετραγώνων, διότι δεν λαμβάνει υπόψη τις συνεχόμενες συσχετίσεις, αποφεύγοντας έτσι σημαντικά στατιστικά λάθη. Με βάση τα προηγούμενα λοιπόν, η έρευνά μου στηρίχθηκε στην μέθοδο των Cochrane – Orcutt λόγω της ελαχιστοποίησης των λαθών, μιας και αναμένονται αρκετές συνεχόμενες συσχετίσεις λόγω της χρονολογικής ανάλυσης.

Η μη στάσιμη κατανομή είναι επίσης ένα πρόβλημα για την χρονολογική ανάλυση επειδή μπορεί να δημιουργήσει τους πλαστούς συσχετισμούς, διογκώνοντας τους συντελεστές προσδιορισμού (R-squares) και τους συντελεστές μεταβλητότητας. Ο βαθμός όμως της ανισοκατανομής των μεταβλητών δεν επηρεάζει αισθητά την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων (Studentmund, 488-92).

Οικονομική αλληλεξάρτηση και σύγκρουση

*Όταν οι ΗΠΑ ξεκίνησαν την σύγκρουση*³¹

Αρχικά, εξέτασα τον αντίκτυπο της οικονομικής αλληλεξάρτησης σε επίπεδο σύγκρουσης όταν οι ΗΠΑ την προκάλεσαν. Όπως εξηγεί ο πίνακας 4, η μόνη μεταβλητή που βρέθηκε για να είναι στατιστικά σημαντική σε επίπεδο εμπιστοσύνης 90% ήταν οικονομική ανάπτυξη. Η οικονομική ανάπτυξη εμφανίζεται να ενθαρρύνει τη σύγκρουση. Στο ίδιο πρότυπο, βλέπουμε ότι η κατεύθυνση της επίδρασης της εμπορικής εξάρτησης στη σύγκρουση είναι το αντίθετο αυτό που υποθέσαμε παραπάνω. Δηλαδή παρατηρείται, ότι όσο το διμερές εμπόριο με την Κίνα γίνεται σημαντικότερο για το αμερικανικό ΑΕΠ, οι ΗΠΑ είναι αυτές που αποδεικνύεται ότι είναι πιο πιθανό να αρχίσουν τη σύγκρουση. Επιπλέον, όταν το διμερές εμπόριο ΗΠΑ-Κίνας, γίνει σημαντικότερο για το κινεζικό ΑΕΠ, τότε οι πιθανότητες να ξεκινήσουν οι ΗΠΑ μια σύγκρουση μειώνονται σημαντικά.

Η ανάλυση είναι επιτυχέστερη αν αναλυθεί ο αντίκτυπος εμπορικής εξάρτησης όχι μόνο σε περιπτώσεις σύγκρουσης αλλά και συνεργασίας. Η αμερικανική εξάρτηση, η κινεζική εξάρτηση, και η οικονομική ανάπτυξη είναι όλες στατιστικά σημαντικές μεταβλητές (πίνακας 4). Η αμερικανική εξάρτηση με τη διμερή συνεργασία έχει μια αναλογική σχέση, ενώ η κινεζική εξάρτηση με τη διμερή συνεργασία έχουν μια αντιστρόφως ανάλογη σχέση. Η οικονομική ανάπτυξη αποδεικνύεται ότι προωθεί τη συνεργασία.

³¹ Βλέπε Πίνακα 4

Πίνακας 4

Σύγκρουση - Συνεργασία				
Μεταβλητές	Μοντέλο OLS		Μοντέλο GLS	
Εξάρτηση ΗΠΑ	1096.094	86.598	2710.891	25993.220
Εξάρτηση Κίνας	-----	-----	240.806	1233.266
Ανάπτυξη	0.706	0.332	0.685	2.966
R-squares	-0.107	-0.239	-0.236	-0.394
Durbin - Watson	2.654	2.541	2.558	2.408

Όταν η Κίνα ξεκίνησε τη σύγκρουση ³²

Όπως διευκρινίζεται στον Πίνακα 5, τα αποτελέσματα από την ανάλυση του αντίκτυπου της εμπορικής εξάρτησης στη σύγκρουση όταν η Κίνα ήταν η χώρα που την ξεκίνησε

³² Βλέπε Πίνακα 5

δεν είναι στατιστικά σημαντικά σε επίπεδο εμπιστοσύνης 90% για οποιοσδήποτε από τις ανεξάρτητες μεταβλητές. Εντούτοις, η κατεύθυνση της σχέσης είναι όπως υπέθεσα αρχικά. Όσο η εξάρτηση των ΗΠΑ από το διμερές εμπόριο αυξάνεται, η Κίνα είναι πιθανότερο να αρχίσει τη σύγκρουση. Όσο η κινεζική εξάρτηση από το διμερές εμπόριο αυξάνεται, η Κίνα είναι λιγότερο πιθανό να αρχίσει τη σύγκρουση.

Προφανώς, οι σχέσεις των μεταβλητών είναι οι ίδιες με αυτές που βρίσκουμε και στην περίπτωση των ΗΠΑ. Στο πρότυπο GLS, η οικονομική ανάπτυξη είναι η μόνη μεταβλητή που είναι σημαντική στο επίπεδο εμπιστοσύνης 95%.

Πίνακας 5

Σύγκρουση - Συνεργασία				
Μεταβλητές	Μοντέλο OLS		Μοντέλο GLS	
Εξάρτηση ΗΠΑ	-----	-----	26121,304	43750,997
Εξάρτηση Κίνας	-581,823	-807,100	-2173,198	-3412,971
Ανάπτυξη	2,301	1,412	3,011	5,083
R-squares	0,028	0,235	-0,058	-0.078
Durbin - Watson	1,765	1,651	1,989	2.208

Οι Gartzke, Li, και Boehmer (2003) μετρούν την «εμπορική αλληλεξάρτηση» ως το χαμηλότερο μεταξύ των δύο αριθμών εμπορικής εξάρτησης σε οποιαδήποτε δυάδα. Για τις ΗΠΑ και την Κίνα, η εμπορική αλληλεξάρτηση είναι ο αριθμός εξάρτησης αμερικανικού εμπορίου για όλα τα έτη που εξετάζονται, μιας και είναι σταθερά και διαχρονικά η χώρα με τη χαμηλότερη εμπορική εξάρτηση. Εάν δεν λαμβάνουμε υπόψη το κινεζικό ποσοστό εμπορικής εξάρτησης, βλέπουμε ότι υπάρχει μια θετική σχέση μεταξύ της αμερικανικής εξάρτησης και της σύγκρουσης ανεξάρτητα από το ποια χώρα ξεκίνησε τη σύγκρουση. Εντούτοις, η υπόθεση πίσω από τη χρήση αυτού του μέτρου «εμπορικής αλληλεξάρτησης» είναι ότι το κράτος με τη χαμηλότερη

αναλογία Συνολικού διμερούς εμπορίου--ΑΕΠ είναι και αυτό που αρχίζει τη σύγκρουση (Oneal και Russett 1999).

Αν και οι συνολικοί αριθμοί απεικονίζουν τη γενική διμερή σχέση, δεν μπορούν να διακρίνουν τις συγκρούσεις σε μεγάλης και μικρής έντασης. Εάν ο ρόλος της οικονομικής αλληλεξάρτησης είναι να αυξηθεί ο αριθμός χαμηλών συγκρούσεων έντασης μειώνοντας έτσι τον αριθμό μεγάλης έντασης συγκρούσεων, ένας συγκεντρωτικός αριθμός μπορεί να μην είναι και το καλύτερο μέτρο και ιδιαίτερα όταν η αλληλεξάρτηση προκαλεί πιο συχνά χαμηλής έντασης συγκρούσεις.

Για αυτόν τον λόγο έκανα μια προκαταρκτική ανάλυση με την εξαρτώμενη μεταβλητή της σύγκρουσης σε διάφορα επίπεδα για να δω πώς τα αποτελέσματα θα διέφεραν από την προηγούμενη ανάλυσή μου με τα αθροισμένα στοιχεία. Χρησιμοποίησα όλα τα γεγονότα της σύγκρουσης όπως ήταν κατηγοριοποιημένα στις αρχικές κατηγορίες τους (πίνακας 3). Όπως επεξηγεί ο πίνακας 6, τα ουσιαστικά συμπεράσματα συμφωνούν με τις υποθέσεις μου. Τέλος παρατηρούμε ότι η σχέση μεταξύ της αμερικανικής εξάρτησης και της σύγκρουσης είναι αρνητική, τη στιγμή που η αντίστοιχη σχέση της Κίνας παρουσιάζεται αναλογική.

Πίνακας 6

Μεταβλητές	ΗΠΑ προκαλούν σύγκρουση	Κίνα προκαλεί σύγκρουση
Εξάρτηση ΗΠΑ	-116,529	587,725
Εξάρτηση Κίνας	16,611	-25,492
R- square	0,082	0,059
Durbin – Watson	2,292	1,917

Συμπέρασμα Έρευνας

Η συνεπέστερη μεταβλητή που φαίνεται να ενθαρρύνει τη σύγκρουση, αλλά είχε και την ισχυρότερη επίδραση στη συνεργασία, ήταν η οικονομική ανάπτυξη. Αν και τα αποτελέσματα που εξετάζουν την Κίνα συνέπεσαν με τις αρχικές μου υποθέσεις, τα αποτελέσματα που εξετάζουν τις ΗΠΑ κατευθύνονταν στην αντίθετη κατεύθυνση. Επομένως, τα στατιστικά και ουσιαστικά αποτελέσματα που προκύπτουν από τις αναλύσεις σύγκρουσης φανερώνουν ότι υπάρχουν αλληλεπιδράσεις που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των κρατών, κάτι που το πρότυπο δεν είναι ικανό να συλλάβει. Ίσως τα μεμονωμένα στοιχεία της δεύτερης ανάλυσης να μπορούν να συμβάλουν σε ένα πρότυπο με περισσότερη επεξηγηματική δύναμη. Με λίγα λόγια μπορούμε να συμπεράνουμε ότι βάσει της μελέτης η κινεζική εξάρτηση ενθάρρυνε την ειρήνη, ενώ η αμερικανική εξάρτηση παρήγαγε τη σύγκρουση.

Όπως παρατηρεί ο Russett (2003), πρέπει να διερωτόμαστε πώς θα καταφέρουμε να χρησιμοποιήσουμε τις αναλύσεις μας έτσι ώστε να δημιουργήσουμε πολιτικά σενάρια που θα επεξηγούσαν ποιοι τύποι κινήτρων θα απέτρεπαν την Κίνα από τη χρήση ή την απειλή της στρατιωτικής δύναμης. Τα συμπεράσματά μου είναι, ότι με την αύξηση του διμερούς εμπορίου με την Κίνα και διασφαλίζοντας ότι η εξάρτηση θα είναι μικρότερη για τις ΗΠΑ, τότε είναι πιθανότερο να έχουμε ειρηνικά οφέλη. Εντούτοις, κράτη με οικονομικά σημαντική εμπορική εξάρτηση με την Κίνα δεν πρέπει να αναμένουν μια σχέση εμπιστοσύνης, αλλά να είναι προετοιμασμένα για μια σχέση εξάρτησης που

«Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΚΑΙ Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΩΝ Η.Π.Α.»

μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον τους σαν μπούμερανγκ όταν ταιριάζει τους σκοπούς της Κίνας.

Ας εξετάσουμε όμως τώρα λίγο πιο αναλυτικά, πως η οικονομική αλληλεξάρτηση που αναλύσαμε, ενσωματώνεται σε πολιτικές δράσεις, δημιουργώντας ορισμένες φορές συγκρούσεις και άλλες φορές ισχυρές συνεργασίες.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΜΕΡΟΣ Β΄

Νέες κατευθύνσεις στην εξωτερική πολιτική της Κίνας

Από τα μέσα του 1996, οι ηγέτες της Κίνας έχουν στο επίκεντρο της εξωτερικής πολιτικής δύο στόχους. Πρώτον, έχουν υιοθετήσει πολιτικές με στόχο να καθυσυχάσουν τους γείτονες τους και για ενισχύσουν τη φήμη της Κίνας ως έναν πιο υπεύθυνο και συνεργάσιμο διεθνή παράγοντα. Ένα πρώιμο παράδειγμα αυτής της προσπάθειας είναι η αυτοσυγκράτηση του Πεκίνου κατά τη διάρκεια του κύματος των νομισματικών υποτιμήσεων που συνόδευσαν την ασιατική οικονομική κρίση στα τέλη της δεκαετίας του 1990. Μεγάλης σημασίας ήταν και η υιοθέτηση εκ μέρους της Κίνας των διαδικασιών συνεργασίας μεταξύ των χωρών καθώς από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 κατέχει κεντρικό ρόλο της στην Οργανισμό Συνεργασίας της Σαγκάης, τη συμμετοχή της στην προσπάθεια να βρεθεί μια ειρηνική λύση της πυρηνικής κρίσης στην κορεατική χερσόνησο, και ιδίως της προσπάθειας της για να διευκολύνει τη συνεργασία με τις χώρες ASEAN (Association of Southeast Asian Nations), της Νοτιοανατολικής Ασίας.

Δεύτερον, από το 1996 οι ηγέτες της Κίνας είχαν εμπλακεί σε μια συντονισμένη προσπάθεια για τη βελτίωση των διμερών σχέσεων με τις υπόλοιπες μεγάλες παγκόσμιες δυνάμεις, προκειμένου να μειωθεί η πιθανότητα ότι θα ενωθούν για να αποτρέψουν την αργή αλλά σταθερή ανάπτυξη της Κίνας. Με την καλλιέργεια διαφόρων τύπων συμφωνιών, το Πεκίνο προσπαθεί να αυξήσει τα οφέλη που θα αποκομίσουν οι μεγάλες δυνάμεις σε μια πιθανή συνεργασία με την Κίνα και από την άλλη να υπογραμμίσει το κόστος ευκαιρίας που θα επιβαρυνθούν όσοι κινηθούν εις βάρος της.

Εν ολίγοις, η στρατηγική που καθοδηγεί την εξωτερική πολιτική της Κίνας κατά την τελευταία δεκαετία, προέκυψε ως αντίδραση στην έντονη πρόκληση που αντιμετώπιζε το Πεκίνο ως ένα σχετικά αδύναμο κράτος, τη στιγμή που η αυξανόμενη ισχύς του και οι διεθνείς φιλοδοξίες του δημιουργούσαν νευρικότητα σε άλλα κράτη, πράγμα που θα μπορούσε να τα οδηγήσει να εναντιωθούν στην γιγάντωση της Κίνας.

Ο συνδυασμός πολιτικών που σχεδιάστηκαν για να καλλιεργήσουν τη φήμη της Κίνας ως έναν υπεύθυνο διεθνή παράγοντα και την υποβοήθηση της ανάπτυξης συμφωνιών με τις μεγάλες δυνάμεις, επιδιώκει να εξασφαλίσει ένα διεθνές πλαίσιο στο οποίο η

Κίνα θα έχει τη δυνατότητα να συνεχίσει τις πολυετείς διαδικασίες εκσυγχρονισμού της που θα είναι αναγκαίες, εάν πρόκειται να γίνει και η ίδια μια πραγματική μεγάλη δύναμη. Η σημερινή στρατηγική της Κίνας, μια στρατηγική που επιδιώκει την "ειρηνική άνοδο" και την "ειρηνική ανάπτυξη", δημιουργεί ορισμένες ανησυχίες. Είναι σημαντικό, ωστόσο, να αναγνωρίσουμε ότι πρόκειται για μια στρατηγική μεταβατικής περιόδου, σχεδιασμένη για τις επόμενες δεκαετίες, απαραίτητο χρονικό διάστημα για την ανάπτυξη της Κίνας. Τι θα συμβεί αφού η Κίνα αναδεχθεί και μεγάλη δύναμη; Προτίθεται να συνεχίσει να υιοθετεί τις τρέχουσες πολιτικές που την καθιστούν μια μεγάλη δύναμη στο διεθνές περιβάλλον με το δεδομένο status quo; Ή, εφόσον θα έχει συγκεντρώσει μεγαλύτερες δυνατότητες, η Κίνα θα ζητήσει αλλαγές στην κατανομή της παγκόσμιας ισχύος και σε γεωπολιτικό επίπεδο, σηματοδοτώντας έτσι την άφιξη της στους κύκλους των μεγάλων δυνάμεων, με τάσεις αποδιοργάνωσης, ώστε να μεταβάλλει το διεθνές σύστημα προς όφελός της; Αντιμέτωποι με αυτά τα σημαντικά ζητήματα, Κινέζοι αξιωματούχοι και αναλυτές υποστηρίζουν ότι η Κίνα δεν θα γίνει ποτέ μια ηγεμονική δύναμη, ότι ποτέ δεν θα ασκήσει πολιτικές επίδειξης ισχύος, και ότι δεν θα αποτελέσει απειλή για τους γείτονές της ή για την παγκόσμια ειρήνη. Ωστόσο, πολλοί αναλυτές εκτός Κίνας επιμένουν ότι μια πιο ισχυρή Κίνα θα δημιουργήσει αναπόφευκτα απειλή για τη διεθνή ειρήνη και σταθερότητα. Δικαιολογούν την άποψή τους, συνήθως μέσω δημιουργίας υποκειμενικών θεωριών για τις διεθνείς σχέσεις ή αναφέροντας παραδείγματα χωρών που η αύξηση της δύναμης τους στο παρελθόν προκάλεσε προβλήματα. Για να δούμε τις πιθανές αλλαγές στο διεθνές σύστημα με την ισχυρή άνοδο της Κίνας, πρέπει να υπάρξει μια ανάλυση σχετικά με την επέκταση της επιρροής που η Κίνα έχει κατορθώσει να επιτύχει σε σημαντικές περιοχές του κόσμου που κάποτε ήταν μόνο υπό την επιρροή των ΗΠΑ, και οι οποίες είναι οι εξής: Λατινική Αμερική, την Αφρική, τη Μέση Ανατολή και την Ασία.

Επέκταση της επιρροής της Κίνας προς την Λατινική Αμερική

Τα συμφέροντα της Κίνας στη Λατινική Αμερική είναι σημαντικά και συνεχίζουν να επεκτείνονται. Η περιοχή έχει γίνει μια πολύ σημαντική πηγή πρώτων υλών και τροφίμων για την Κίνα. Στην τελευταία έξι χρόνια, οι κινεζικές εισαγωγές από τη Λατινική Αμερική αυξήθηκαν κατά σχεδόν 60 τοις εκατό το χρόνο. Το Πεκίνο αντιμετωπίζει επίσης μια σημαντική πολιτική πρόκληση στην περιοχή διότι από τις 26 χώρες που αναγνωρίζουν την Ταϊβάν, οι 12 είναι στη Λατινική Αμερική ή την Καραϊβική.

³³Η Κίνα έχει δύο κύρια συμφέροντα στη Λατινική Αμερική: να αποκτήσει πρόσβαση στους φυσικούς πόρους και στις εξαγωγικές αγορές ώστε να τροφοδοτηθεί η εγχώρια οικονομία της, αλλά και να αποσπάσει τη διπλωματική αναγνώριση από την Ταϊβάν.

Ταυτόχρονα με την απότομη είσοδο της στο παγκόσμιο εμπόριο, η Κίνα είχε και μια ταχύτατα αναπτυσσόμενη οικονομική σχέση με τη Λατινική Αμερική κάτι που συνέβαλε στην ανάπτυξη της περιοχής τα τελευταία χρόνια. Η Κίνα ήταν ο τρίτος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της περιοχής το 2005 αφού το συνολικό εμπόριο στην περιοχή ανήλθε σε 50 δισεκατομμύρια δολάρια και έκανε επενδύσεις αξίας 6,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων στην περιοχή το 2004. Οι κινεζικές εισαγωγές από τη Λατινική Αμερική αυξήθηκαν 60 τοις εκατό κατά μέσο όρο κάθε χρόνο από το 1999. Σε απόλυτες τιμές, ωστόσο, αυτές οι τιμές παραμένουν μικρές σε σύγκριση με τις αντίστοιχες μεταξύ Λατινικής Αμερικής και Ηνωμένων Πολιτειών. Συγκεκριμένα, οι συναλλαγές ανήλθαν σε 195 δισεκατομμύρια δολάρια και περίπου 25 δισεκατομμύρια δολάρια οι επενδύσεις κατά το 2005. ³⁴

Πολλοί άνθρωποι στη Λατινική Αμερική βλέπουν στην Κίνα μια εναλλακτική Αμερικανική ηγεμονία τόσο σε οικονομικό αλλά και πολιτικό επίπεδο. Παρά το γεγονός ότι αξιωματούχοι από αυτές τις χώρες ανησυχούν ότι η Κίνα, με τα χαμηλότερα κόστη παραγωγής, θα μειώσει τις πωλήσεις, τα κέρδη τους και τις επενδύσεις, άλλοι σε μεγάλο βαθμό βλέπουν την Κίνα ως ένα σημαντικό δυναμικό εταίρο για νέες εμπορικές συναλλαγές και επενδύσεις. Βραζιλιάνοι ηγέτες, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου Lula, έχουν δηλώσει ότι θέλουν να θεσπίσουν μια στρατηγική συνεργασία με το Πεκίνο που θα μπορούσε να αφορά εμπορικές συναλλαγές σε προϊόντα υψηλής τεχνολογίας, αμοιβαία υποστήριξη σε διεθνείς οργανισμούς, και επιστημονική και πολιτιστική συνεργασία. Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι πρόσφατες εξελίξεις στην Κίνα ώθησαν ορισμένες χώρες της Λατινικής Αμερικής να εξετάσουν την οικονομική και πολιτική τους ανάπτυξη, δημιουργώντας έτσι ένα νέο κύμα αυτοκριτικής για τις φτωχές και ανεπαρκείς επιδόσεις της περιοχής τα τελευταία χρόνια αναζητώντας τι θα μπορούσαν να μάθουν από την επιτυχία ορισμένων χωρών της Ασίας.

Η Ουάσιγκτον ανησυχεί για την αυξανόμενη παρουσία της Κίνας στη Λατινική Αμερική. Στην πραγματικότητα, ορισμένοι φορείς χάραξης πολιτικής βλέπουν στην Κίνα την πιο σοβαρή πρόκληση για τα συμφέροντα των ΗΠΑ στην περιοχή μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Επικαλούνται τα τεράστια οικονομικά μέσα που η Κίνα

³³ Hakim, Peter. Is Washington Losing Latin America? Foreign Policy Research Institute. Washington, D.C.: Foreign Affairs Magazine, 2006

³⁴ Ό.π.

υπόσχεται να φέρει στη Λατινική Αμερική, την αυξανόμενη στρατιωτική συνεργασία και τις σαφείς πολιτικές φιλοδοξίες της Κίνας για την περιοχή. Όλα τα προηγούμενα αποτελούν εν δυνάμει απειλές για τη μακροχρόνια πολιτική των ΗΠΑ στο ημισφαίριο, (το Δόγμα Monroe).

Ορισμένοι παρατηρητές υποστηρίζουν ότι η Κίνα "χρησιμοποιεί τη Λατινική Αμερική για να υποσκάψει την υπεροχή των Ηνωμένων Πολιτειών στο δυτικό ημισφαίριο αλλά και για να οικοδομήσει έναν συνασπισμό κρατών με συμφέροντα που ενδέχεται να είναι αντίθετα ή ακόμα και να βλάπτουν τα αμερικανικά συμφέροντα και αξίες."³⁵ Σύμφωνα με αυτήν την άποψη, το επιθετικό εμπορικό ενδιαφέρον που έδειξε η Κίνα κατά τον Νοέμβριο του 2004 στην συνδιάσκεψη της Οικονομικής Συνεργασίας Ασίας-Ειρηνικού (Asia Pacific Economic Cooperation APEC) στη Χιλή θα πρέπει να ερμηνευθεί ως ένα εγερτήριο κάλεσμα προς τους φορείς χάραξης πολιτικής των ΗΠΑ ώστε να δώσουν μεγαλύτερη προσοχή στο αυξανόμενο ρόλο της Κίνας στην περιοχή. Η περιφερειακή παρουσία της Κίνας, σε τελική ανάλυση θα μπορούσε να έχει σημαντικές στρατηγικές επιπτώσεις για τις Ηνωμένες Πολιτείες, όταν η Κίνα αρχίσει να αναλαμβάνει δράση για να προστατεύσει τα συμφέροντά της στην περιοχή. Ορισμένοι παρατηρητές οι οποίοι είναι επιφυλακτικοί προς τις πρωτοβουλίες της Κίνας στο δυτικό ημισφαίριο, υποστηρίζουν ότι η κινεζική κυβέρνηση προσπαθεί να εκμεταλλευτεί τις αδυναμίες που άφησε η ελλιπής πολιτική των ΗΠΑ στην περιοχή. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να υιοθετήσουν μια νέα στρατηγική στη Λατινική Αμερική διευρύνοντας τα δίκτυα του εμπορίου, βοηθώντας τα φιλικά έθνη να αναπτύξουν ισχυρές οικονομίες, αναπτύσσοντας στενότερες και πιο συνεργατικές σχέσεις ασφάλειας.³⁶ Αξιωματούχοι της κυβέρνησης Μπους έχουν προσέξει ότι αυξάνονται οι εμπορικοί και πολιτικοί δεσμοί της Κίνας στην περιοχή στενά. Ο Κινέζος Πρόεδρος Χου Ζιντάο ταξίδεψε στη Λατινική Αμερική δύο φορές τα τελευταία δύο χρόνια, παραμένοντας εκεί συνολικά 16 ημέρες. Ο Λευκός Οίκος δεν θα μπορούσε να μην παρατηρήσει τη θερμή υποδοχή που έλαβε ο πρόεδρος της Κίνας στις πέντε χώρες της Λατινικής Αμερικής που επισκέφθηκε, τις παραχωρήσεις που πρόσφεραν οι κυβερνήσεις στην κινεζική πλευρά (όπως για παράδειγμα η γρήγορη χορήγηση του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς «market economy status» στην Κίνα), καθώς και τις τεράστιες προσδοκίες που δημιούργησε η παρουσία του για μεγάλες κινεζικές επενδύσεις σε δρόμους, λιμάνια, και άλλες υποδομές. Τα ταξίδια προέδρου

³⁵ Hakim, Peter. Is Washington Losing Latin America? Foreign Policy Research Institute. Washington, D.C.: Foreign Affairs Magazine, 2006

³⁶ Ό.π.

ανταποδόθηκαν από μια μακρά σειρά επισκέψεων στην Κίνα αρχηγών των κρατών της Λατινικής Αμερικής αλλά και οικονομικών παραγόντων όπως και επιχειρηματιών.

Η Κίνα βέβαια απέχει ακόμη πολύ από το να απειλήσει ή ακόμη και να ανταγωνιστεί την επιρροή των Ηνωμένων Πολιτειών στη Λατινική Αμερική. Ωστόσο, όπως και σε άλλα μέρη του κόσμου, η Κίνα επιθετικά επιδιώκει να αποκομίσει οικονομικά και πολιτικά πλεονεκτήματα εκεί. Ορισμένοι σχολιαστές αναφέρουν ότι οι ισχυροί δεσμοί της Κίνας με την Κούβα, το αυξανόμενο ενδιαφέρον της στη Βενεζουέλα, και η παρουσία στον Παναμά, την καθιστούν έναν αναδυόμενο κίνδυνο για την ασφάλεια και τα συμφέροντα των ΗΠΑ στο ημισφαίριο. Οι περισσότεροι αναλυτές, ωστόσο, αμφιβάλλουν ότι κάποια από τις πρωτοβουλίες της Κίνας στη Λατινική Αμερική θα μπορούσε να προκαλέσει αντιπαράθεση με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Τονίζουν την γενική προσοχή του Πεκίνου στις σχέσεις του με την Ουάσιγκτον, την αναγνώριση της υπεροχής των Ηνωμένων Πολιτειών στη Λατινική Αμερική και την μεγάλη σημασία που δίνει η Κίνα σε διάφορα θέματα της ατζέντας της με τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Η επέκταση του ρόλου της Κίνας στην Αφρική και οι επιπτώσεις της στην πολιτική των ΗΠΑ.

Πριν από μια δεκαετία, η επιρροή της Κίνας στην Αφρική ήταν πολύ περιορισμένη. Τα κινεζικά προγράμματα ενίσχυσης της Αφρικής ήταν ελάχιστα και μικρής σημασίας ενώ οι διπλωμάτες της Κίνας στην αφρικανική ήπειρο ήταν χωρίς σημαντικές ικανότητες. Επιπλέον, πολλοί Κινέζοι δεν ήταν σίγουροι για το ρόλο που θα μπορούσε να διαδραματίσει η χώρα τους ως διεθνής παράγοντας. Στα περισσότερα διεθνή φόρα, η Κίνα δεν έκανε τίποτα άλλο από το να υπερασπίζει βασικά της συμφέροντα, όπως την αρχή της ενιαίας Κίνας (one China principle). Πρόσφατα, ωστόσο, η συνεχιζόμενη ισχυρή οικονομική ανάπτυξη, η πιο εξελιγμένη γενιά Κινέζων ηγετών, η καλύτερη ενημέρωση των του κινεζικού λαού για τα προβλήματα της Αφρικής και ένας εγχώριος πληθυσμός με μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στη χώρα τους ως παγκόσμιο παράγοντα, έχουν ενθαρρύνει το Πεκίνο να αναλάβει πιο ενεργό προσέγγιση στις εξωτερικές υποθέσεις. Τα κίνητρα του Πεκίνου είναι σαφή. Οι αναπτυσσόμενες βιομηχανίες της Κίνας χρειάζονται ενέργεια και νέους προμηθευτές πρώτων υλών, οι εξαγωγείς της επιθυμούν νέες αγορές, οι διπλωμάτες της απαιτούν υποστήριξη στους διεθνείς οργανισμούς, και η πολιτική της, εξακολουθεί να αναζητά την υποστήριξη όλο και

περισσότερων συμμάχων για την προώθηση κινεζικών συμφερόντων και, όταν χρειάζεται, για την αντιμετώπιση των Ηνωμένων Πολιτειών.

Η ανοδική πορεία που σημειώνει η Κίνα στην Αφρική είναι ίσως η πιο σημαντική εξέλιξη για την ήπειρο μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και έχει πυροδοτήσει νέο ενδιαφέρον στο οικονομικό δυναμικό της Αφρικής. Βοήθησε να ανυψώσει το ενδιαφέρον για την Αφρική στις παγκόσμιες υποθέσεις, ένα προφίλ που ήδη προβλήθηκαν από την τρέχουσα οικονομική εκτόξευσης αύξησης της ηπείρου και καθημερινές προσπάθειες για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων και τη θεσμοθέτηση συστημάτων διακυβέρνησης. Τέλος, η συμμετοχή της Κίνας έχει λήξει ευρωπαϊκών και αμερικανικών εφησυχασμό ότι η Αφρική θα είναι πάντα ανήκουν στην σφαίρα επιρροής τους.

Δεν υπάρχει άλλη μεγάλη δύναμη δείχνει το ίδιο ενδιαφέρον για την Αφρική. Το Φόρουμ Συνεργασίας Κίνας-Αφρικής τον Νοέμβριο του 2006, η οποία περιελάμβανε σχεδόν όλες οι αφρικανικές επικεφαλής του κράτους, ήταν η μεγαλύτερη διπλωματική συνάντηση στην ιστορία της Κίνας. Πρόεδρος Χου Ζιντάο Φεβρουάριος 2007 ταξίδι στην Αφρική ήταν ένας καταλύτης για κάθε είδους εικασίες σχετικά με τον ρόλο της Κίνας στην ήπειρο. Ταξίδι Χου για τον πήρε μέσω οκτώ κράτη της Αφρικής σε 12 ημέρες. Ήρθε για τα τακούνια της επίσκεψης της κινεζικής Premier Wen Jiabao σε επτά πλούσιες σε πόρους αφρικανικές χώρες τον Ιούνιο του 2006, τρίτο ταξίδι του στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Συγκρίνετε που καταγράφουν στο μόνο τρεις επίσημες ταξίδια στην Αφρική από έναν πρόεδρο των ΗΠΑ? Αυτά από πρόεδροι Κλίντον το Μάρτιο του 1998 και ο Μπους το 2003, και τον Φεβρουάριο του 2008, αντίστοιχα.

Η ιστορική συνάντηση μεταξύ των ηγετών της Κίνας και των εκπροσώπων των 48 κυβερνήσεων στην Αφρική, πραγματοποιήθηκε στην κινεζική πρωτεύουσα το Νοέμβριο του 2006 την ίδια στιγμή που οι ΗΠΑ ήταν βυθισμένη στο τέλμα του Ιράκ. Η μαζική απώλεια ανθρώπινων ζωών στο Ιράκ και την καταστροφή που προκαλεί η αμερικανική στρατιωτική κατοχή εκτεθεί η νέα πραγματικότητα της μείωσης του κύρους και της αξιοπιστίας της Αμερικής. Ήταν σε αυτό το διάστημα ότι υπήρχαν σημαντικές αλλαγές στο διεθνές σύστημα: για παράδειγμα, αύξηση των τιμών των βασικών εμπορευμάτων, νέα κέντρα των οικονομικών επενδύσεων, η ταχεία αύξηση και εξάπλωση της τεχνολογίας (ιδίως της τεχνολογίας των πληροφοριών) και την πολιτική αριστερή στροφή στη Λατινική Αμερική με την εκλογή των ριζοσπαστικών εθνικιστές ηγέτες στη Βραζιλία, Βολιβία, Εκουαδόρ, Βενεζουέλα, τη Νικαράγουα, τη Χιλή, Ουρουγουάη και την Αργεντινή. Οι πόλεμοι στη Μέση Ανατολή και το Αφγανιστάν, η έλλειψη ανταπόκρισης στις καταστροφές του τυφώνα «Κατρίνα», καθώς και η αυτοκρατορική

στρατιωτική στάση της μοναδικής υπερδύναμης, όλες είχαν ως αποτέλεσμα αρνητική εικόνα των ΗΠΑ. Η χαρακτηριστική εικόνα των κινέζων εργαζομένων θέτοντας τις βάσεις για μια νέα υποδομή επικοινωνιών στην Αγκόλα και τη Νιγηρία έντονη αντίθεση με τις εικόνες των αμερικανικών Ειδικών Δυνάμεων του στρατιωτικού προσωπικού που έχουν αναπτυχθεί για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

Η Κίνα έχει συνάψει αρκετά καλές φιλικές σχέσεις με πολλά αφρικανικά έθνη, όπως είχαν κάνει και οι ΗΠΑ στο παρελθόν. Μεταξύ του 2002 και του 2003, το εμπόριο μεταξύ Κίνας-Αφρικής αυξήθηκε κατά 50 τοις εκατό, και ανήλθε σε \$18.5 δισεκατομμύρια, όπως μας πληροφορούν οι Κινεζοί αξιωματούχοι.³⁷ Ταυτόχρονα το εμπόριο μεταξύ Η.Π.Α. και Αφρικής ήταν \$44.5 δισεκατομμύρια, σύμφωνα με το Υπουργείο εμπορίου.³⁸ Η Κίνα επίσης ενδιαφέρεται για το πετρέλαιο του Σουδάν, του Τσαντ, της Νιγηρίας, της Αγκόλα, και της Γκαμπόν.³⁹ Οι ΗΠΑ από την άλλη, κυνηγούν επίσης το πετρέλαιο της Αφρικής, με περίπου 10 τοις εκατό των εισαγωγών να προέρχονται από την ήπειρο, και κυρίως από τη Νιγηρία.

Η προσπάθεια της Κίνας να κερδίσει φίλους στην Αφρική στοχεύει επίσης στην προστασία των ενδιαφερόντων της για τα διεθνή φόρουμ και τα διεθνή όργανα, όπως η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Η.Ε. Σε κάθε ευκαιρία, τα υποστηριζόμενα από την Κίνα αφρικανικά έθνη όπως η Ζιμπάμπουε και το Σουδάν στήριξαν το Πεκίνο. Αλλά με τη σειρά της και Κίνα στην περίπτωση του Σουδάν, χρησιμοποίησε τη θέση της ως μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας των Η.Ε για να εμποδίσει να ληφθούν πραγματικά μέτρα που προορίζονταν για τη γενοκτονία στο Darfur.

Η Κίνα έχει χρησιμοποιήσει επίσης τη απαλλαγή χρεών για να βοηθήσει τα αφρικανικά έθνη, μετατρέποντας αποτελεσματικά τα δάνεια σε επιχορηγήσεις. Από το 2000, το Πεκίνο έχει λάβει σημαντικά μέτρα για να ακυρώσει το χρέος 31 Αφρικανικών χωρών. Το 2000, η Κίνα διέγραψε \$1.2 δισεκατομμύρια του αφρικανικού χρέους και το 2003, άλλα \$750 εκατομμύρια.⁴⁰ Ο Αιθίοπας πρωθυπουργός Meles Zenawi έχει χαρακτηριστικά αναφέρει ότι «η Κίνα καταβάλλοντας υποδειγματική προσπάθεια για να διευκολύνει το πρόβλημα χρέους των αφρικανικών χωρών εκφράζει ένα αίσθημα

³⁷ China in Africa. Oxford, England, United Kingdom: Fahamu Networks for Social Justice, 2006. 6 Φεβρ. 2008

³⁸ Ό.π.

³⁹ Βλέπε Διάγραμμα 5

⁴⁰ Eisenman, Joshua, and Joshua Kurlantzick. China's Africa Strategy. American Foreign Policy Council. Washington, D.C.: Current History, 2006. Σελ.219

αλληλεγγύης και δέσμευσης.»⁴¹ Η απαλλαγή χρεών είναι ένα άριστο εργαλείο δημόσιων σχέσεων από το Πεκίνο κυρίως διότι συγκεντρώνει τη λαϊκή υποστήριξη. Οι Αφρικανοί ηγέτες αναγνωρίζουν όλο και περισσότερο την Κίνα ως μια μεγάλη δύναμη στην ήπειρο, αποδίδοντας στους κινέζους αξιωματικούς και επιχειρηματίες την υποδοχή που παλαιότερα επιφύλασσαν μόνο για τους δυτικούς ηγέτες.

Η άνοδος του Πεκίνου έτυχε θετικής υποδοχής από πολλούς αφρικανικούς ηγέτες, οι οποίοι καλωσορίζουν την Κινεζική πολιτική της μη παρέμβασης ενάντια στον αμερικανικό ηγεμονισμό. Ακριβώς όπως η Γκαμπόν, το Σουδάν και η Ανγκόλα τώρα και άλλα έθνη αναγνωρίζουν τώρα στην Κίνα έναν πολύτιμο φίλο, όπως για παράδειγμα ο Robert Mugabe της Ζιμπάμπουε που αποκαλεί τώρα την Κίνα ως τον " τον αριθμό έναν φίλο" ⁴²

Αυτή η αυξανόμενη επιρροή της Κίνας στην Αφρικανική ήπειρο έχει ορισμένες επιπτώσεις στην Αμερικανική πολιτική, μικρού βεληνεκούς βέβαια διότι η Αφρική δεν είναι μια προτεραιότητα για την αμερικανική εξωτερική πολιτική στην παρούσα φάση, εκτός από τη συνεργασία αντιτρομοκρατίας με τα κράτη της Βόρειας και της Ανατολικής Αφρικής. Εν τω μεταξύ, σε μερικά δημοκρατικά αφρικανικά έθνη, ο πόλεμος στο Ιράκ, η χρήση του όρου "αυτοκρατορία" από τους εκφραστές της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, και η αμερικανική εστίαση στη διαφάνεια, που μερικές φορές φαινόταν σαν να αναμιγνύεται σε ξένες υποθέσεις, θύμωσε πραγματικά τους μέσους πολίτες. Ο Λευκός Οίκος έχει πραγματοποιήσει κάποιες διμερείς συνεδριάσεις με τους σημαντικότερους δρώντες της ηπείρου και, σύμφωνα με μια έκθεση σχετικά με τη Δυτική Αφρική από το κέντρο στρατηγικών και διεθνών μελετών, έχουν ελαττωθεί οι αμερικανικοί ενεργειακοί ακόλουθοι στην ήπειρο, καθώς το αφρικανικό πετρέλαιο γίνεται όλο και σημαντικότερο για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Συγχρόνως, η περιοριστική αμερικανική πολιτική για τις θεωρήσεις visa των Αφρικανών σπουδαστών έχουν οδηγήσει πολλούς Αφρικανούς να σπουδάσουν στο εξωτερικό. Όταν ιστορικά οι Αφρικανοί σπουδαστές αποτελούσαν μια εμπροσθοφυλακή του υπέρ-αμερικανικού συναισθήματος, τώρα καλούνται να προσανατολιστούν σε σπουδές εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών.

Ακόμα, αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι παρόλο που μερικοί Αφρικανοί ηγέτες στηρίζουν το Πεκίνο αυτό δεν σημαίνει ότι οι μέσοι Αφρικανοί ωφελούνται πάντα από αυτή την Κινεζική επιρροή. Αν και ένα μεγάλο μέρος της Αφρικής έχει απελευθερωθεί

⁴¹ Ο.π. Σελ.220.

⁴² Ο.π. Σελ.220

από τους δικτάτορες, η ήπειρος βρίσκεται ακόμα στο έλεος εύθραυστων, φτωχών και ψευδο-δημοκρατιών που στερούνται ισχυρών κοινωνιών πολιτών, ανεξάρτητων μέσων μαζικής ενημέρωσης, όπως και άλλων σημαντικών συλλοβωμάτων της δημοκρατίας. Αυτά τα έθνη θα μπορούσαν είτε να ανθίσουν σε παγιωμένες, ώριμες δημοκρατίες, όπως το Μπενίν και τη Μποτσουάνα, είτε να επιδεινωθούν σε κράτη που πραγματοποιούν μεν εκλογές αλλά στερούνται άλλα απαραίτητα στοιχεία μιας δημοκρατίας, όπως τη Ζιμπάμπουε και τη Ρουάντα.

Σε αυτό το εύθραυστο περιβάλλον, η κινεζική επιρροή θα μπορούσε να περιπλέξει τη δημοκρατική σταθερότητα και την όποια καλή διακυβέρνηση. Επίσης θα μπορούσε να υπονομεύσει την Κινεζική προσπάθεια να εμφανίζεται ως μια υπεύθυνη παγκόσμια δύναμη. Στη Ζιμπάμπουε το 2006, η χώρα πραγματοποίησε μια εκλογή πριν από την ψηφοφορία, στην οποία υποψήφιοι από το Κίνημα της Δημοκρατικής Αλλαγής, του κορυφαίου κόμματος της αντιπολίτευσης, απειλήθηκαν, κτυπήθηκαν, και δολοφονήθηκαν. Την ημέρα εκλογής, όταν ο Mugabe κέρδισε το κατά τρόπο που δεν συστήνει έκπληξη με μια νίκη συντριβής, καμία σημαντική διεθνής δύναμη δεν επικύρωσε αυτήν την έκβαση εκτός από την Κίνα. Οι κινεζικές επιχειρήσεις επίσης σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες πρόσφεραν στην κυβέρνηση συσκευές φραγής εκπομπής σήματος που χρησιμοποιήθηκαν ενάντια στους ραδιοσταθμούς αντίστασης της Ζιμπάμπουε. Πέρα από τη Ζιμπάμπουε, το Πεκίνο έχει επικριθεί και για την εμπόδιση των δυτικών προσπαθειών ώστε να απομονωθεί και να τιμωρηθεί η σουδανέζικη κυβέρνηση.⁴³ Το φθινόπωρο του 2004, όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες υπέβαλαν τα σχέδια ψηφίσματος στα Ηνωμένα Έθνη που απαιτούσαν τη σκληρή δράση ενάντια φυλετική κάθαρση στο Darfur, ο Κινέζος πρεσβευτής των Η.Ε αποσιώπησε επιμελώς τα σχέδια.

Η απροθυμία της Κίνας να τεθούν οποιοδήποτε όροι στη βοήθειά της προς την Αφρική θα μπορούσε να υπονομεύσει τα έτη διεθνών προσπαθειών να συνδεθεί αυτή η ενίσχυση με την καλύτερη διακυβέρνηση στην περιοχή. Ήδη, οι διεθνείς φύλακες δωροδοκίας όπως το Global Witness έχουν προειδοποιήσει ότι η ενίσχυση της Κίνας ύψους \$2 δισεκατομμυρίων προς στην Ανγκόλα, που δόθηκε χωρίς πίεση για τη μείωση της φτώχειας, μάλλον θα καταλήξει στους κυβερνώντες της Ανγκόλα. Σήμερα, η πλειοψηφία των πολιτών της Ανγκόλα, κατά προσέγγιση 13 εκατομμύρια άνθρωποι ζουν ακόμα στην ένδεια, ενώ οι κυβερνώντες έχουν μειώσει σταδιακά ένα μεγάλο μέρος του εθνικού πλούτου σε πετρέλαιο. Ακόμα το Νοεμβρίου του 2005, ο Jose Pedro

⁴³ Eisenman, Joshua, and Joshua Kurlantzick. China's Africa Strategy. American Foreign Policy Council. Washington, D.C.: Current History, 2006. Σελ.221

de Moraes, ο υπουργός οικονομικών της Ανγκόλα, επεσήμανε ότι τα μελλοντικά κινεζικά δάνεια θα υπερέβαιναν τα \$2 δισεκατομμύρια, ενώ οι Κινέζοι είναι πρόθυμοι να παρέχουν ακόμα περισσότερα δάνεια.⁴⁴

Αξίζει να σημειώσουμε επίσης ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες αγνοούσαν συνεχώς τα αφρικανικά έθνη στα φόρουμ των Η.Ε, τη στιγμή που η Κίνα υποστήριζε μια σειρά προτάσεων στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Η.Ε. που ευνοούσαν τις χώρες αυτές στη μεταρρύθμιση, τη διατήρηση της ειρήνης, και τη απαλλαγή χρεών. Με αυτές τις ενέργειες, οι κινέζοι αξιωματικοί απεικονίζουν συχνά το Πεκίνο ως πρωτοπόρο χώρα του αναπτυσσόμενου κόσμου που ακούει τις άλλες χώρες, και σε αντίθεση με τις Ηνωμένες Πολιτείες, η Κίνα απεικονίζεται σαν μια δύναμη η οποία βοηθά αλλά δεν επιθυμεί να ανακατευτεί στα εθνικά θέματα ενός κράτους. Και όπως το έθεσε ο κινέζος πρωθυπουργός Wen Jiabao, " Η Κίνα σαν μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας των Η.Ε, θα σταθεί πάντα δίπλα στις αναπτυσσόμενες χώρες στην Αφρικής αλλά και σε άλλα μέρη του κόσμου." ⁴⁵

Ακόμα, αξίζει να σημειωθεί ότι, προς το παρόν τουλάχιστον, η επιρροή του Πεκίνου δεν στηρίζεται πάνω στις αξίες του εκδημοκρατισμού και της σωστής διακυβέρνησης των κρατών που επηρεάζει. Επειδή η κινεζική επιρροή μπορεί να περιορίσει τις υπάρχουσες δυνάμεις στην Αφρική, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών και της Γαλλίας, ο πειρασμός να συνδυαστούν οι προσπάθειες στην ήπειρο προκειμένου να κερδηθούν οι πόροι είναι μεγάλος. Εντούτοις, είναι σημαντικότερο ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δυναμώνουν τις αξίες τους, καθώς είναι πιο ελκυστικές για τον μέσο Αφρικανό. Για τις Ηνωμένες Πολιτείες, ο αυξανόμενος ρόλος της Κίνας στην Αφρική πρέπει να είναι μια κλήση αφύπνισης. Η Ουάσιγκτον καλείται να πείσει τους μέσους Αφρικανούς αλλά και τους ηγέτες τους ότι το μακροπρόθεσμο μέλλον τους εξυπηρετείται καλύτερα, δουλεύοντας πιο στενά με τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Διεθνή Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα.

⁴⁴ Eisenman, Joshua, and Joshua Kurlantzick. China's Africa Strategy. American Foreign Policy Council. Washington, D.C.: Current History, 2006. Σελ.222

⁴⁵ Ό.π. Σελ. 224

Η επεκτεινόμενη επιρροή της Κίνας στη Μέση Ανατολή και τα αποτελέσματά της στην πολιτική των ΗΠΑ

Η Κίνα είναι σχετικά νεοφερμένη στο γεωπολιτικό σκηνικό της Μέσης Ανατολής και όσον αφορά στα αμερικανικά συμφέροντα, όχι και πολύ ευπρόσδεκτη. Η Μέση Ανατολή, ως η περιοχή με τα παγκοσμίως μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου αλλά και η περιοχή με τις μεγαλύτερες συγκρούσεις, παρουσιάζει την κινεζική παρουσία στην περιοχή ως μια μεγάλη οικονομική ευκαιρία να εκπληρωθούν οι αυξανόμενες ενεργειακές ανάγκες της αναπτυσσόμενης χώρας.⁴⁶ Επίσης η Κίνα προσβλέπει να συνάψει συμφωνίες για πωλήσεις όπλων στα πλούσια, λόγω πετρελαίου, καθεστώτα, χωρίς να ανησυχεί για την επίδραση στη περιφερειακή σταθερότητα της περιοχής. Η Κίνα βλέπει τη νέα διπλωματική επιρροή της στη Μέση Ανατολή ως το γεωπολιτικό αντίβαρο στις Ηνωμένες Πολιτείες. Επίσης το Πεκίνο αντιλαμβάνεται τις χρόνιες κρίσεις στη Μέση Ανατολή ως αιτίες για αποπροσανατολισμό των Ηνωμένων Πολιτειών και όχι ως απειλή στην παγκόσμια ειρήνη.⁴⁷

Πέρα από τους προφανείς ενεργειακούς δεσμούς που επιθυμεί να συνάψει η Κίνα με τη Μέση Ανατολή, το Πεκίνο επιδιώκει τώρα και συνεταιριστικούς δεσμούς με τα κράτη της περιοχής θεωρώντας τους κρίσιμης σημασίας για τα γεωπολιτικά της σχέδια. Η Κίνα παρουσιάζεται ως εναλλακτικός προστάτης και συνήγορος των αυταρχικών και θεοκρατικών καθεστώτων ανεξάρτητα από το εάν εκείνα τα καθεστώτα είναι ή όχι χορηγοί της τρομοκρατίας ή τρομοκράτες οι ίδιοι είτε πολιτικοί δολοφόνοι, τη στιγμή που στην περιοχή που οι Ηνωμένες Πολιτείες πιέζουν αυτά τα καθεστώτα να σεβαστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις πολιτικές ελευθερίες. Το Πεκίνο φαίνεται να προωθεί στενές σχέσεις προστάτη – πελάτη με χώρες της περιοχής συμπεριλαμβανομένου του Ιράν, της Συρίας, του Σουδάν, και του κράτους εν κράτει της Hezbollah μέσα στο κράτος του Λιβάνου.

Πολυάριθμα κράτη στην περιοχή έχουν συμφωνήσει να επενδύσουν σε Κινεζικές υποδομές όπως καταδεικνύεται το Δεκέμβρη του 2005 όταν το Κουβέιτ υπέγραψε μια

⁴⁶ Η Κίνα είναι η τρίτη χώρα στον κόσμο σε εισαγωγές πετρελαίου, μετά τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, εισάγοντας 3,9 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ΗΠΑ εισάγουν 11 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως.

⁴⁷ Shin, Ji Hye, and John Thacik. *China and the Middle East: a New Patron of Regional Instability*. Washington, D.C.: Heritage Foundation, 2006.

συμφωνία για να επενδύσει στις εγκαταστάσεις καθαρισμού και την πετροχημική υποδομή στη επαρχία Γκουαγκντόνγκ. Επίσης το Δεκέμβριο, η Κίνα και η οργάνωση των πετρελαιοεξαγωγικών χωρών (O.P.E.C.) προώθησαν έναν ενεργειακό διάλογο. Στην πραγματικότητα, πολλές από τις πρόσφατες διπλωματικές πρωτοβουλίες της Κίνας προς τη Μέση Ανατολή μπορούν να ειπωθούν υπό το πρίσμα των Κινεζικών αυξανόμενων ενεργειακών αναγκών.

Παραδείγματος χάριν, η επίσκεψη από το Σαουδάραβα βασιλιά Abdullah bin Abdul Aziz στην Κίνα τον Ιανουάριο του 2006 ήταν η πρώτη από έναν Σαουδάραβα μονάρχη στην Κίνα. Αυτή η επίσκεψη κατέδειξε τις βελτιωμένες σχέσεις μεταξύ του κράτους με τη γρηγορότερα αναπτυσσόμενη ζήτηση πετρελαίου (Κίνα) και του παγκοσμίως μεγαλύτερου προμηθευτή πετρελαίου (Σαουδική Αραβία).⁴⁸ Από το 2002, οι αποστολές πετρελαίου της Σαουδικής Αραβίας προς στις ΗΠΑ έχουν μειωθεί, ενώ το ίδιο διάστημα, οι αποστολές προς την Κίνα έχουν αυξηθεί. Πράγματι, πέρυσι η Σαουδική Αραβία ήταν η κύρια πηγή των εισαγωγών πετρελαίου της Κίνας.⁴⁹

Η Κίνα έχει εξασφαλίσει επίσης, πολυάριθμες συμφωνίες ενεργειακής εξερεύνησης με την κυβέρνηση της Σαουδικής Αραβίας. Παραδείγματος χάριν, η Sinorec έχει αποκτήσει το δικαίωμα να κάνει έρευνες για φυσικό αέριο στη Σαουδική Αραβία, ενώ η Σαουδική Αραβία έχει συμφωνήσει. Οι σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών όμως, επεκτείνονται και πέρα από την ενεργειακή σφαίρα. Και οι δύο χώρες διατηρούν στενές σχέσεις με το Πακιστάν, και η Κίνα έχει πωλήσει στη Σαουδική Αραβία CSS-2 "East Wind" βαλλιστικών πυραύλων μεσαίου βεληνεκούς. Η Σαουδική Αραβία έχει αναδειχθεί ως ο κύριος εμπορικός συνεργάτης της Κίνας στην περιοχή με το εμπόριο μεταξύ τους να ανέρχεται σε US\$14 δισεκατομμύρια το 2005. Χxx⁵⁰

Μια παρόμοια εμπάθυνση των σχέσεων μπορεί να ειπωθεί και στην περίπτωση των κινέζο-ιρανικών σχέσεων. Παρόλο που η Κίνα απείχε από την ψηφοφορία του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών για την αναστολή των Ιρανικών πυρηνικών φιλοδοξιών, στη συνεδρίαση του συμβουλίου ατομικής ενέργειας (IAEA) τον Ιανουάριο του 2006, συνεχίζει να διατηρεί ακόμα ισχυρές σχέσεις με το Ιράν. Οι σχέσεις της Κίνας με το Ιράν έχουν γνωρίσει πρόσφατα άνθιση λόγω των αυξανόμενων κινεζικών ενεργειακών αναγκών. Η Κίνα έχει συνάψει μια συμφωνία ύψους 100

⁴⁸ Βλέπε Διάγραμμα 5

⁴⁹ Bajraee, Chietigj. China Becomes Increasingly Involved in the Middle East. Power and Interest News Report. Washington, D.C.: Power and Interest News Report, 2006.

⁵⁰ Ό.π.

δισεκατομμυρίων δολαρίων με το Ιράν για να εισαγάγει 10 εκατομμύρια τόνους υγροποιημένου φυσικού αερίου κατά τη διάρκεια μιας περιόδου 25 ετών με αποτέλεσμα την ανάπτυξη της πετρελαιοφόρου περιοχής Yadavaran του Ιράν. Η Κίνα έχει εκφράσει επίσης την επιθυμία για την κατασκευή αγωγού για άμεση σύνδεσή της με το Ιράν μέσω του Καζακστάν.⁵¹

Οι σχέσεις των δύο χωρών σε οικονομικό επίπεδο, συνεχίζουν να ανθίζουν καθώς το διμερές εμπόριο ανήλθε σε US\$9.5 δισεκατομμύρια το 2005, τροφοδοτούμενο από τις κινεζικές επενδύσεις σε υποδομές του Ιράν. Λαμβάνοντας υπόψιν τις υπάρχουσες τριβές μεταξύ του Ιράν και της δύσης, οι κινεζο-ιρανικές σχέσεις μπορεί να αποτελέσει αιτία πιθανών τριβών στις κινεζο-αμερικανικές σχέσεις. Παραδείγματος χάριν, ενώ η Κίνα έχει εκφράσει τη δέσμευσή της για τη μη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής, οι κινεζικές επιχειρήσεις έχουν αποτελέσει το αντικείμενο των πολυάριθμων κυρώσεων για τη μεταφορά τεχνολογιών βαλλιστικών πυραύλων στο Ιράν. Από τα μέσα της δεκαετίας του '80, η Κίνα έχει πωλήσει αντιβαλλιστικούς πυραύλους (anti-ship cruise missiles) του Ιράν όπως ο Silkworm (HY-2), τα C-801, και τα C-802.

Εκτός από το σημαντικότερο κίνητρο που έχει η Κίνα για την ενδυνάμωση των σχέσεων της με το Ιράν, που είναι οι απέραντοι πόροι ενέργειας της περιοχής, υπάρχουν και διάφοροι άλλοι παράγοντες που καθορίζουν την κινεζική πολιτική της Μέσης Ανατολής. Δεδομένου ότι η Μέση Ανατολή είναι το ιδεολογικό κέντρο του ισλαμικού κόσμου, η Κίνα έχει προσπαθήσει να διατηρήσει τις καλές σχέσεις με τον αραβικό κόσμο προκειμένου να κερδίσει την υποστήριξή τους στην εξέγερση Uighur στην επαρχία Xinjiang και ταυτόχρονα να διατηρήσει φιλικές σχέσεις με τους 55 εκατομμύρια μουσουλμάνους που κατοικούν στην Κίνα.

Ενώ η Κίνα έχει διατηρήσει μια ιστορικά στενή σχέση με τον αραβικό κόσμο, συμμεριζόμενη και το παλαιστινιακό πρόβλημα, εντούτοις έχει επιδιώξει επίσης μια όλο και περισσότερο στενή σχέση με το Ισραήλ τα τελευταία χρόνια. Το Ισραήλ είναι μια από τις ελάχιστες χώρες που δεν έχει χορηγήσει ποτέ διπλωματική αναγνώριση στην Ταϊβάν. Τα τελευταία χρόνια, οι κινεζο-ισραηλινές σχέσεις έχουν ανθίσει λόγω της εξοπλιστικής εξάρτησης της Κίνας από το Ισραήλ, καθώς η πρώτη εισάγει και αναβαθμίζει όπλα, από το εν λόγω κράτος της Μέσης Ανατολής, και μάλιστα σπάνια όπλα αμερικανικής τεχνολογίας. Το Ισραήλ είναι τώρα ο δεύτερος μεγαλύτερος προμηθευτής εξοπλισμών της Κίνας μετά τη Ρωσία. Ειδικότερα, το Ισραήλ έχει

⁵¹ Cristiani, Dario. China and Iran Strengthen Their Bilateral Relationship. Power and Interest News Report. Washington, D.C.: Power and Interest News Report, 2006.

πωλήσει στην Κίνα τους "Harpy" anti-radar drones και τους Python-3 air-to-air missiles.⁵²

Ενώ η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν έχουν εμπλακεί σε κάποιο εμφανή ανταγωνισμό στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, δεν είναι δύσκολο να προβλεφθεί ότι η περιοχή θα μπορούσε να εξελιχθεί σαν μια αιτία για μια μελλοντική κινεζο-αμερικανική διαμάχη . Όχι μόνο εξαρτώνται - οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα - από τους ενεργειακούς πόρους της Μέσης Ανατολής, αλλά και τα δύο κράτη, προσφέρουν διεθνή πρότυπα διοίκησης των χωρών της περιοχής , με το κινεζικό πρότυπο να γίνεται όλο και περισσότερο δημοφιλές στην περιοχή. Από την άλλη οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν γίνει προθυμότερες να επεμβαίνουν σε ανθρωπιστικά θέματα , προβαίνοντας σε προληπτικές δράσεις (preemptive actions) και αλλαγές καθεστώτος όπου κρίνεται απαραίτητο, με τη Μέση Ανατολή να θεωρείται ως ο πλέον πιθανός υποψήφιος για την άσκηση αυτών των πολιτικών από τις ΗΠΑ. Αντίθετα, η Κίνα διατηρεί μια προτίμηση προς το παραδοσιακό στυλ της Βεσφαλίας ως προς την σύναψη διεθνών σχέσεων δίνοντας έμφαση στην μη-επέμβαση, την κρατική κυριαρχία και τη εδαφική ακεραιότητα του κάθε κράτους.

Από την 11^η Σεπτεμβρίου και την έναρξη του πολέμου κατά της τρομοκρατίας από τις ΗΠΑ και την ανάληψη της μεγάλης πρωτοβουλίας να διαδώσει τις δημοκρατικές αρχές σε ολόκληρη τη Μέση Ανατολή, καθεστώτα στην περιοχή, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που διατηρούσαν παραδοσιακά στενές σχέσεις με την Ουάσιγκτον όπως η Σαουδική Αραβία, έχουν εμβαθύνει τις σχέσεις με το Πεκίνο προκειμένου να προστατευθούν απέναντι στην εχθρικήτητα που καλλιεργούν οι Η.Π.Α. εναντίον τους.

Οι επιπτώσεις του κινεζο-αμερικανικού ενεργειακού ανταγωνισμού στη Μέση Ανατολή εκτείνονται και πέρα από την περιοχή. Αυτή τη στιγμή, η Κίνα πρέπει να εξαρτάται από τις αμερικανικές περιπόλους στις θαλάσσιες διόδους μέσω των οποίων διέρχονται οι εισαγωγές πετρελαίου της από τη Μέση Ανατολή . Το Πεκίνο προσπαθεί να μειώσει αυτήν την εξάρτηση με την πραγματοποίηση εισαγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου από άλλες περιοχές και την ανάπτυξη λιμενικών εγκαταστάσεων μέσω των οποίων η Κίνα μπορεί να εισαγάγει το πετρέλαιο από αγωγούς. Η στρατηγική " String of Pearls", όπως έχει ονομαστεί, έχει γίνει προφανής λόγω της ανάπτυξης λιμενικών εγκαταστάσεων στο Gwadar του Πακιστάν, μια περιοχή που αποτελεί ένα από τα κατώφλια του περσικού Κόλπου και του στενού του Hormuz. Η Κίνα έχει εκφράσει

⁵² Bajpae, Chietigj. China Becomes Increasingly Involved in the Middle East. Power and Interest News Report.33
Washington, D.C.: Power and Interest News Report, 2006.

επίσης την επιθυμία να αυξήσει την ναυτική της δύναμη στο μακροπρόθεσμο μέλλον, δυνατότητα που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να ανταγωνιστεί τις ΗΠΑ στην αστυνόμευση των υδάτινων δίοδων στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας και τον Ινδικό Ωκεανό.

Ο κινεζο - αμερικανικός ανταγωνισμός στη Μέση Ανατολή δεν είναι καθόλου αναπόφευκτος. Η Μέση Ανατολή μπορεί να εξελιχθεί ως μια καλή ευκαιρία για τη δημιουργία βάσης συνεργασίας μεταξύ των σημαντικών ενεργειακών καταναλωτών του κόσμου, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών, της Κίνας, της Ιαπωνίας και της Ινδίας. Η China National Petroleum Corporation (C.N.P.C.) και η εταιρία πετρελαίου και φυσικού αερίου της Ινδίας (O.N.G.C.) έχουν ήδη διαβλέψει την ευκαιρία αυτή με το να κάνουν κοινή προσφορά για ενεργειακά προϊόντα στη Συρία, και με την Κίνα και την Ινδία να κατέχουν το 51 τοις εκατό και 29 τοις εκατό αντίστοιχα στην ανάπτυξη της περιοχής Yadavaran του Iran.⁵³

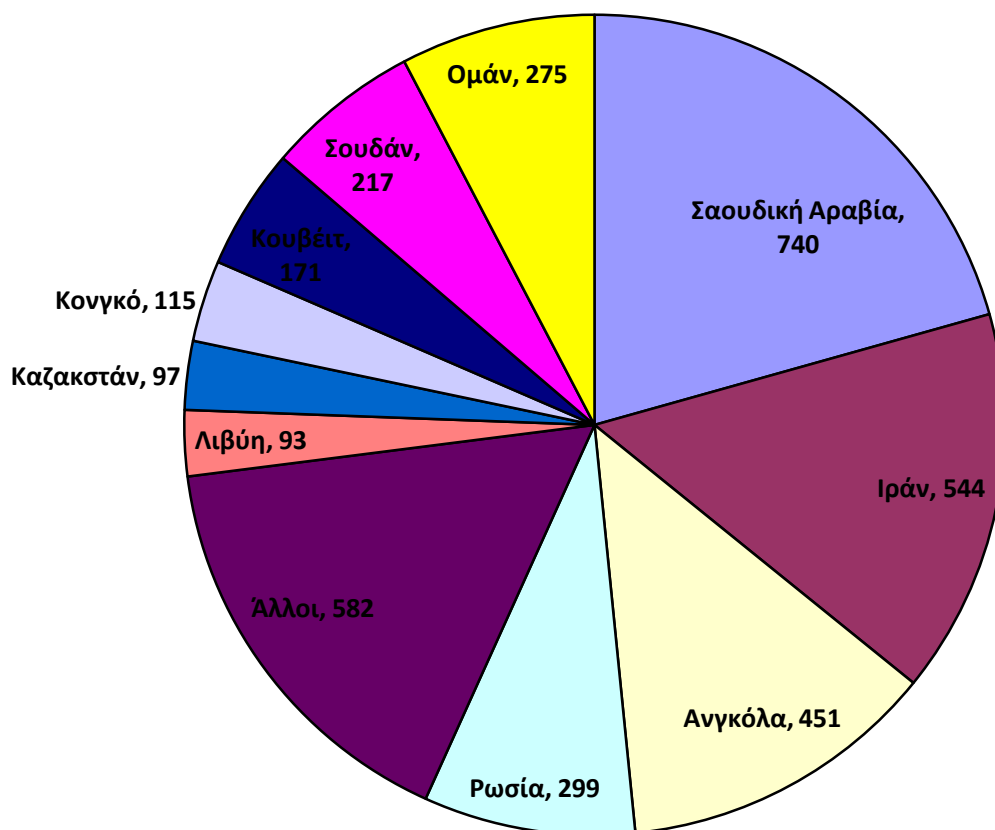
Η αυξανόμενη ενεργειακή εξάρτηση της Κίνας, της Ινδίας και της Ιαπωνίας από τη Μέση Ανατολή, μπορεί επίσης να ενθαρρύνει αυτά τα κράτη ώστε να διαδραματίσουν έναν πιο δυναμικό ρόλο στην επίλυση των επί μακρῶ υφιστάμενων προβλημάτων στην περιοχή, επιδιώκοντας να φέρουν τη ειρήνη και τη σταθερότητα. Από την άλλη όμως, το χαμηλό προφίλ που διατήρησε η Κίνα στις διαφωνίες σχετικά με την αμερικανική επέμβαση στο Ιράκ και η αποχή της από την ψηφοφορία για να παραπεμφθεί το Ιράν στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, φανερώνει πως ότι η Κίνα δεν επιδιώκει να έρθει και σε ανοικτή ρήξη με τις ΗΠΑ για ζητήματα της Μέσης Ανατολής. Υπάρχουν επίσης και τεχνικά εμπόδια στην κινεζική πρόσβαση στο πετρέλαιο της Μέσης Ανατολής δεδομένου ότι η Κίνα στερείται εγκαταστάσεων καθαρισμού για την επεξεργασία του ακατέργαστου πετρελαίου της περιοχής.

Εντούτοις, τα κινεζικά και αμερικανικά ενδιαφέροντα στη Μέση Ανατολή δεν ταυτίζονται. Από πολλές απόψεις, έχει υπάρξει μια αντιστροφή ρόλου για τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Κίνα στη παγκόσμια σκηνή -- ενώ η Κίνα είχε τροφοδοτήσει αρχικά την επαναστατική αλλαγή μέσω της υποστήριξης των αντιαποικιακών προσπαθειών και των κομμουνιστικών εξεγέρσεων, είναι τώρα οι Ηνωμένες Πολιτείες που προσπαθούν να τροφοδοτήσουν τη αλλαγή στο διεθνές σύστημα.

⁵³ Cristiani, Dario. China and Iran Strengthen Their Bilateral Relationship. Power and Interest News Report. Washington, D.C.: Power and Interest News Report, 2006.

Διάγραμμα 5

Προμηθευτές πετρελαίου της Κίνας 2009

* Σε χιλιάδες βαρέλια ημερησίως

Η επεκτεινόμενη επιρροή της Κίνας στην Ασία

Η όλο και αυξανόμενη οικονομική και στρατιωτική δύναμη, η διογκούμενη πολιτική επιρροή, η διακριτική διπλωματική φωνή, και η αυξανόμενη συμμετοχή στα περιφερειακά πολύπλευρα όργανα της Κίνας, αποτελούν σημαντικές εξελίξεις για την ευρύτερη περιοχή της Ασίας. Η νέα δυναμική περιφερειακή στάση της Κίνας απεικονίζεται, ουσιαστικά, σε όλους τους τομείς της πολιτικής, συμπεριλαμβανομένου του οικονομικού, του διπλωματικού, και του στρατιωτικού, και αυτό αντικατοπτρίζει την αυξανόμενη δραστηριότητα της Κίνας σε παγκόσμιο στάδιο. Σαν αποτέλεσμα, τα περισσότερα έθνη στην περιοχή βλέπουν τώρα την Κίνα ως έναν καλό γείτονα, εποικοδομητικό συνεργάτη, προσεκτικό ακροατή, και κυρίως μια δύναμη που δεν τους απειλεί. Αυτή η περιφερειακή προοπτική προκαλεί μεγάλη εντύπωση, αφού μερικά έτη πριν, πολλοί από τους γείτονες της Κίνας εξέφραζαν τις αυξανόμενες ανησυχίες τους για την πιθανότητα να γίνει η Κίνας ένας αυταρχικός περιφερειακός ηγεμόνας και μια ισχυρή στρατιωτική απειλή. Σήμερα αυτές οι φωνές έχουν σωπάσει. Η εμπιστοσύνη προς την Κίνα απεικονίζεται επίσης και από το πώς αντιλαμβάνεται η ίδια τον εαυτό της, μιας και έχει επικρατήσει η άποψη ότι και η ίδια η Κίνα υπήρξε ένα ιστορικό θύμα αλλά και αντικείμενο χειραγώγησης από τις μεγάλες δυνάμεις της εποχής, δημιουργώντας στους γείτονες αισθήματα συμπάθειας. Αυτοί οι πρόσφατοι μετασχηματισμοί της Κίνας έχουν αρχίσει να προσελκύουν την αυξανόμενη προσοχή των διπλωματικών, δημοσιογραφικών, και μορφωμένων κύκλων, σε περιφερειακό αλλά και διεθνές επίπεδο.

Η περιφερειακή άνοδος της Κίνας και οι παραπάνω μεταβαλλόμενες αντιλήψεις έχουν προτρέψει τις χώρες κατά μήκος της περιφέρειας της Κίνας για να αναπροσαρμόσουν τις σχέσεις τους με το Πεκίνο, καθώς επίσης μεταξύ τους. Όσο η επιρροή της Κίνας συνεχίζει να αυξάνεται, πολλές από αυτές τις χώρες βλέπουν το Πεκίνο σαν την περιφερειακή ηγεσία ή, τουλάχιστον, παίρνουν όλο και περισσότερο υπόψη τους τις ανησυχίες και τα συμφέροντα της Κίνας κατά τη λήψη των αποφάσεών τους. Αν και η Κίνα δεν είναι ακόμα η μεγαλύτερη δύναμη στην περιοχή, η επιθυμία της για έναν ισχυρότερο ρόλο έχει γίνει ο κύριος καταλύτης στη διαμόρφωση μιας νέας τάξης πραγμάτων στην Ασία. Σε αυτήν τη νέα τάξη πραγμάτων, οι κύριες περιφέρειες της Ασίας, που είναι Βορειοανατολική Ασία, η Νοτιοανατολική Ασία, η Νότια Ασία, και η κεντρική Ασία καθώς επίσης και Ωκεανία, εμπλέκονται όλο και περισσότερο στον ιστό της αλληλεξάρτησης. Η αναδύομενη τάξη χαρακτηρίζεται επίσης από έναν μεταβαλλόμενο ρόλο για τις Ηνωμένες Πολιτείες και τους περιφερειακούς συμμάχους

της, καθώς επίσης και την ωρίμανση των περιφερειακών οργάνων, στα οποία δεν έχουν πια θέση οι ΗΠΑ. Αν και η κατάσταση στη Βόρειο Κορέα και την Ταϊβάν θα μπορούσε ανά πάσα στιγμή να οδηγήσει (η κάθε μια από αυτές) σε σύγκρουση και να διαταράξει την επικρατούσα ειρήνη, η κυρίαρχη τάση στην περιοχή είναι η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση και συνεργασία μεταξύ των κρατών αλλά και των μη-κρατικών δρώντων, με την Κίνα όλο και περισσότερο στο κέντρο αυτής της δραστηριότητας.

Η νέα περιφερειακή θέση της Κίνας στηρίζεται στους ακόλουθους τέσσερις πυλώνες:

1. Συμμετοχή στις περιφερειακές οργανώσεις.
2. Καθιέρωση στρατηγικών συνεργασιών και εμβάθυνση διμερών σχέσεων.
3. Επέκταση των περιφερειακών οικονομικών δεσμών.
4. Μείωση της δυσπιστίας και της ανησυχίας στο περιβάλλον της ασφάλειας.

Η αυξανόμενη συμμετοχή της Κίνας σε αυτούς τους περιφερειακούς οργανισμούς επηρεάζει πολλούς παράγοντες · ιδιαίτερα την συνειδητοποίηση της Κίνας ότι αυτά τα όργανα δεν είναι ούτε εχθρικά προς την Κίνα ούτε αποσκοπούν στον περιορισμό της δύναμής της. Η Κίνα έχει τελικά αντιληφθεί ότι αυτοί οι σχηματισμοί είναι ανοικτοί στις κινεζικές προοπτικές και την κινεζική επιρροή, και θα μπορούσαν να περιορίσουν την επιρροή των Ηνωμένων Πολιτειών στην περιοχή της Ασίας. Η αυξανόμενη συμμετοχή της Κίνας σε συλλογικά όργανα, αντιπροσωπεύει επίσης τη σύγκλιση των απόψεων για τους κανόνες που πρέπει να ισχύουν στις διακρατικές σχέσεις μεταξύ της Κίνας και ASEAN.

Οι δεσμοί που έχουν αναπτυχθεί μεταξύ της Κίνας και της ASEAN είναι εντυπωσιακά ισχυροί. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, οι δύο χώρες έχουν αναλάβει μια σειρά κινήσεων για να διευρύνουν και να ενισχύσουν τη σχέση τους, αρκετές από τις οποίες έχουν την ιδιαίτερη σημασία και για τις διεθνείς σχέσεις της ασιατικής περιοχής. Χωριστά πρωτόκολλα έχουν συμφωνηθεί μεταξύ της Κίνας και της ASEAN στους τομείς ανάπτυξης ανθρωπίνων πόρων, της δημόσιας υγείας, των πληροφοριών, της τεχνολογίας επικοινωνιών, της μεταφοράς, της ανάπτυξης, του περιβάλλοντος, των πολιτιστικών και ακαδημαϊκών ανταλλαγών, και της συνεργατικής ανάπτυξης του ποταμού Basin στην Μεκόνγκ.⁵⁴ Στη σύνοδο το 2002, η Κίνα και η ASEAN υπέγραψαν τέσσερις βασικές συμφωνίες: τη Διακήρυξη Χρήσης της Θάλασσας της Νότιας Κίνας, την κοινή Διακήρυξη Συνεργασίας στον τομέα των μη παραδοσιακών θεμάτων

⁵⁴ Shambaugh, David. China Engages Asia. Washington, D.C.: The Journal of International Security, 2005. Σελ. 64.

ασφαλείας, τη συμφωνία-πλαίσιο για την οικονομική συνεργασία, και το Μνημόνιο Συνεργασίας για τη γεωργική συνεργασία.

Η Κίνα και η ASEAN σφυρηλατούν μια παραγωγική και μόνιμη σχέση σβήνοντας βαθμιαία μια ιστορία που διακατέχεται από διαδεδομένη υποψία, επίπονες μνήμες, και παρατεταμένες εντάσεις. Οι προσπάθειες της Κίνας να βελτιώσει τους δεσμούς της με τη ASEAN αντιπροσωπεύουν, σε μερικές περιπτώσεις, τους θεμελιώδεις συμβιβασμούς που η Κίνα έχει επιλέξει να κάνει, περιορίζοντας τα κυριαρχικά της ενδιαφέροντα χάριν της δέσμευσης της σε πολύπλευρα πλαίσια και της αναζήτησης μεγαλύτερης περιφερειακής αλληλεξάρτησης. Κανένα από τα νοτιοανατολικά ασιατικά κράτη βέβαια δεν μπήκε σε αυτές τις συμφωνίες με κλειστά τα μάτια. Αντίθετα, επικρατεί αρκετή καχυποψία διότι θεωρούν ότι η άνοδος της Κίνας είναι αναπόφευκτη και ότι η καλύτερη στρατηγική για τη ASEAN, ώστε να προστατευτεί ενάντια στην ενδεχομένως αποδιοργανωτική ή αυταρχική συμπεριφορά της ισχυρής Κίνας, είναι να περιορίσει την Κίνα περιορίζοντας τα δικαιώματά τους με όσο το δυνατόν περισσότερους τρόπους.

Η όλο και αυξανόμενη δέσμευση της Κίνας με τη ASEAN αποκαλύπτει ένα στοιχείο κλειδί για το ενισχυμένο περιφερειακό σχέδιο του Πεκίνου, το οποίο έχει πολύπλευρες και κανονιστικές διαστάσεις και απεικονίζει τη σύγκλιση των πολιτικών μεταξύ των κρατών που συμμετέχουν σε αυτές τις οργανώσεις με σκοπό τη συνεταιρικής αντιμετώπισης των θεμάτων ασφάλειας. Απεικονίζει επίσης, το έδαφος που κερδίζει, στην διαμόρφωση της πολιτικής από την κινεζική κυβέρνηση, η σπουδαιότητα της «μαλακής δύναμης» (soft power) και της διπλωματίας. Σύμφωνα με τα επίσημα κινεζικά στατιστικά των τελωνίων, το εμπόριο μεταξύ της Κίνας και του υπόλοιπου της Ασίας έφτασε τα \$495 δισεκατομμύρια το 2003, σημειώνοντας μια αύξηση της τάξης του 36.5 τοις εκατό από το 2002.⁵⁵ Κατά τη διάρκεια του πρώτου οκταμήνου του 2004, οι εξαγωγές και οι εισαγωγές της Κίνας συνεχίστηκαν για να αυξάνονται. Συγκεκριμένα, οι εξαγωγές προς δέκατρις γειτονικές χώρες της Κίνας, αυξήθηκαν κατά μέσο όρο προς 42 τοις εκατό, ενώ οι εισαγωγές σημείωσαν θεαματική άνοδο αυξανόμενες κατά 66 τοις εκατό (κατά μέσο όρο).⁵⁶

Σύμφωνα με τα κινεζικά κυβερνητικά στοιχεία, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, το εμπόριο με την Ινδία αυξήθηκε κατά 85 τοις εκατό, με την Ιαπωνία κατά 27 τοις εκατό,

⁵⁵ Shambaugh, David. *China Engages Asia*. Washington, D.C.: The Journal of International Security, 2005 Σελ. 65

⁵⁶ Ό.π. Σελ. 65

με τη Μαλαισία κατά 35 τοις εκατό, με τις Φιλιππίνες κατά 47 τοις εκατό, με τη Νότια Κορέα κατά 46 τοις εκατό, με τη Ρωσία κατά 32 τοις εκατό, με την Ταϊλάνδη κατά 38 τοις εκατό και με το Βιετνάμ κατά 58 τοις εκατό.⁵⁷ Η εμπορική ανάπτυξη υποκινούνταν ιδιαίτερα, από τις απότομες αυξήσεις των εισαγωγών της Κίνας από τις γύρω περιοχές, οι οποίες αυξήθηκαν κατά 42.4 τοις εκατό το 2003, ποσοστό που μεταφράζεται σε \$272.9 δισεκατομμύρια. Πιο συγκεκριμένα, το 2003, οι εισαγωγές της Κίνας από την Ιαπωνία αυξήθηκαν κατά 38.7 τοις εκατό, κατά 51 τοις εκατό από τη Νότια Κορέα, κατά 51.7 τοις εκατό από τα κράτη μέλη της ASEAN, και κατά 87 τοις εκατό από την Ινδία. Σήμερα, σχεδόν το 50 τοις εκατό του συνολικού όγκου του εμπορίου της Κίνας γίνεται εντός της περιφέρειας της ASEAN, και σε αντίθεση με το εμπόριο που διεξάγει με τις ΗΠΑ και την Ευρώπη, είναι ένα ισορροπημένο εμπόριο, χωρίς να δημιουργεί ανισοκατανομές στα εμπορικά ισοζύγια των χωρών.

Το κινεζικό εμπόριο και οι άμεσες επενδύσεις γίνονται ο καταλύτης της οικονομικής ανάπτυξης στην περιοχή της Ασίας, βοηθώντας έτσι στην ενδυνάμωση διαφόρων οικονομιών στην περιοχή, όπως για παράδειγμα την Ιαπωνία, η οποία ανέκαμψε μετά από την δεκαετή οικονομική ύφεση στην οποία ήταν βυθισμένη. Οι ασιατικές χώρες έχουν λοιπόν συμφέροντα στην οικονομική ανάπτυξη και σταθερότητα της Κίνας. Συγχρόνως, μερικοί παράγοντες στην περιοχή έχουν κάποιες επιφυλάξεις διότι υποστηρίζουν ότι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Κίνας στην εργασία και το κεφάλαιο, σε συνδυασμό με την επιχειρηματική ευφυΐα των κυβερνητικών εκπροσώπων και των επιχειρήσεων της Κίνας, δεν θα επιτρέψουν εύκολα σε μικρότερες ασιατικές χώρες να ανταγωνιστούν ισότιμα την Κίνα.⁵⁸

Η νέα διπλωματική στάση της Κίνας έχει προκαλέσει μια σειρά συναντήσεων και συσκέψεων μεταξύ κινέζων αξιωματικών και ομολόγων τους από γειτονικά κράτη, είτε σε πολιτικό είτε σε στρατιωτικό επίπεδο. Συναντήσεις αρχηγών κρατών από τις γειτονικές χώρες της Κίνας διενεργούνται ετησίως, καθώς οι επαφές σε υπουργικό και υπηρεσιακό επίπεδο είναι πολύ συχνότερες. Η Κίνα επίσης, τοποθετεί πολλούς από τους πιο έμπειρους διπλωμάτες της σε θέσεις κλειδιά σε πρωτεύουσες των γύρω χωρών, όπου και γίνονται ενεργοί και διάσημοι στις τοπικές κοινότητες.

Οι χαμηλόβαθμοι κινέζοι διπλωμάτες ταξιδεύουν διαρκώς σε πολλές ασιατικές χώρες ώστε να παρευρεθούν σε ακαδημαϊκά και σχετικά με την πολιτική, σεμινάρια, σφυρηλατώντας έτσι επιχειρησιακούς δεσμούς με τις υπερπόντιες κινεζικές κοινότητες,

⁵⁷ Ό.π. Σελ. 65

⁵⁸ Sutter, Robert. "Why China Matters." The Washington Quarterly (2004): Σελ.76

παραχωρώντας συνεντεύξεις στα τοπικά μέσα, με σκοπό να δημιουργήσουν ευνοϊκές διαθέσεις και καλή φήμη για την Κίνα. Αυτή η υιοθέτηση του περιφερειακού πολυμερισμού έγινε αισθητή, με τη φιλοξενία από την Κίνα της συνεδρίασης του APEC το 2001 στη Σαγκάη, αλλά και από την προσοχή που έδωσε ο Πρόεδρος Χου Ζιντάο στη συνεδρίαση του APEC το 2003 στη Μπανγκόκ της Ταϊλάνδης. Ένα άλλο παράδειγμα των προσπαθειών της Κίνας να ενισχύσει το προφίλ της στην περιοχή, ήταν η διενέργεια της τρίτης Διεθνούς Διάσκεψης των ασιατικών πολιτικών κομμάτων στις 3-5 Σεπτεμβρίου 2004, στο Πεκίνο. Η συνεδρίαση, που οργανώθηκε από το διεθνές τμήμα του Κομμουνιστικού Κόμματος Κίνας, συγκέντρωσε 350 εκπροσώπους από ογδόντα ένα πολιτικά κόμματα σε τριάντα πέντε ασιατικές χώρες, συμπεριλαμβανομένων και οκτώ αρχηγών κρατών.⁵⁹

Η επιθυμία της Κίνας να βελτιώσει τις περιφερειακές σχέσεις της, καταδεικνύεται σαφώς στην περίπτωση της Ινδίας, με την οποία η Κίνα ξεκίνησε μια νέα εποχή συνεργασίας μετά από μια περίοδο χωρίς σχεδόν καμία αλληλεπίδραση. Ένα από τα σημαντικότερα διεθνή γεγονότα του 2003, ήταν η επίσκεψη του Ινδού πρωθυπουργού Atal Bihari Vajpayee στην Κίνα τον Ιούνιο εκείνου του έτους. Σαν επιστέγασμα μιας δεκαετούς προσπάθειας επαναπροσέγγισης⁶⁰, η επίσκεψη αυτή αποτέλεσε μια από τις σημαντικότερες εξελίξεις για τις ασιατικές υποθέσεις. Και οι δύο ηγέτες δεσμεύτηκαν ότι οι χώρες τους θα συνεργάζονταν για τη περιφερειακή ειρήνη και σταθερότητα. Πρόοδος σημειώθηκε επίσης και στην επί πολλά έτη, υφιστάμενη συνοριακή διαφωνία. Οι δύο χώρες συνέταξαν τη Συμφωνία για τον έλεγχο των συνόρων⁶¹ και δεσμεύτηκαν να ανταλλάξουν υψηλού επιπέδου απεσταλμένους για να διαπραγματευτούν την τελική συμφωνία, ώστε να λήξει η επί τριάντα τεσσάρων ετών, διαμάχη για τα διαφιλονικούμενα σύνορα. Μόλις οριοθετηθούν πλήρως τα σύνορα έκτασης 4.500 χιλιομέτρων, η Κίνα θα έχει επιλύσει τις όλες της συνοριακές της διαφωνίες. Ένα κομμάτι της συμφωνίας προέβλεπε και την αναγνώριση του Θιβέτ ως τμήμα της Κίνας από την Ινδία και την υπόσχεση να μην στηρίξει τις διασπαστικές δραστηριότητες των θιβετιανών εξόριστων στην Ινδία. Το διμερές εμπόριο μεταξύ της Κίνας και της Ινδίας ανήλθε σε \$7.6 δισεκατομμύρια το 2003.⁶² Οι δύο χώρες έχουν δημιουργήσει

⁵⁹ Sutter, Robert. "Why China Matters." The Washington Quarterly (2004): Σελ. 77

⁶⁰ Με εξαίρεση την περίοδο που διακόπηκαν εν συντομία, σαν συνέπεια των πυρηνικών δοκιμών της Ινδίας το 1998

⁶¹ Agreement on the Actual Line of Control.

⁶² Sutter, Robert. "Why China Matters." The Washington Quarterly (2004): Σελ.78

συμπληρωματικές βιομηχανίες σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένου του λογισμικού αλλά και των μερών των υπολογιστών (Software and Hardware), αν και συνεχίζουν να ανταγωνίζονται σε άλλους οικονομικούς τομείς. Η Κινέζο-Ινδική σύνοδος κορυφής έδειξε ότι η Κίνα προσπαθεί αποτελεσματικά να μετατρέψει τους παλαιότερους ασιατικούς ανταγωνιστές σε παραγωγικούς συνεργάτες για την επίτευξη της ασιατικής περιφερειακής σταθερότητας. Αν τα παραπάνω συνδυαστούν και με τις τρέχουσες προσπάθειες της Κίνας να σφυρηλατήσει μια στρατηγική συνεργασία με τη Ρωσία, τότε η επιτυχία του Πεκίνου στην οικοδόμηση δεσμών με τους προηγούμενους αντιπάλους της, όχι μόνο ωφελούν τις συνεργαζόμενες χώρες, αλλά ταυτόχρονα αφαιρούν τις βασικές πηγές έντασης που ταλαιπωρούσαν την Ασιατική περιοχή.

Τα όρια της Κινεζικής επεκτεινόμενης δύναμης

Αν και η κινεζική δύναμη και αυτοπεποίθηση αυξάνονται, δεν πρέπει να υπερβάλουμε σχετικά με το τι αυτό σημαίνει. Δεν πρέπει να αγνοήσουμε τις ελλοχεύουσες αδυναμίες της Κίνας καθώς θαυμάζουμε τα επιτεύγματά της. Η δυνατότητά της να προβάλλει τη δύναμή της στο εξωτερικό, λειτουργεί ως έναν ορισμένο βαθμό σαν μια υπολειτουργία της εσωτερικής οργάνωσης της δύναμης. Η οικονομική ανάπτυξη της Κίνας είναι εντυπωσιακή, αλλά δεν παρατηρούμε να ξεχωρίζει κάποιο ιδιαίτερα ισχυρό ίδρυμα. Καθώς η Κίνα κινήθηκε από μια απομονωμένη προς μια μικτή οικονομία, βάζοντας τέλος στην αυτάρκεια του παρελθόντος, η ηγεσία δεν φρόντισε να κάνει τις θεσμικές και άλλες αλλαγές που κρίνονταν απαραίτητες για να στηρίξουν αυτή την ανάπτυξη. Η διαφθορά είναι έντονη σε όλη την οικονομική ζωή της Κίνας.⁶³ Το δικαστικό σύστημα είναι ανίσχυρο. Τα ακριβά έργα υποδομής στους τομείς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και των μεταφορών, πρέπει να αναληφθούν. Η επιστημονικό και εκπαιδευτικό σύστημα υποχρηματοδοτείται. Περίπου 27 εκατομμύριο κινεζάκια δεν μπορούν να πάνε στο σχολείο λόγω οικονομικών δυσχερειών των οικογενειών τους. Η περιβαλλοντική υποβάθμιση είναι σοβαρότατη. Η κοινωνική πολιτική είναι ακόμα σε εμβρυακό στάδιο, με αποτέλεσμα πάνω από εκατό εκατομμύρια κινέζικα νοικοκυριά

⁶³ Για το 2008, η Κίνα ταξινομήθηκε στην 72^η θέση μεταξύ 179 χωρών στην λίστα διαφάνειας και διαφθοράς (Transparency International's Corruption Perceptions Index) Στη διαφθορά περιλαμβάνονται: δωροδοκίες, την κατάχρηση εξουσίας, τις έμμεσες διαπραγματεύσεις, το νεποτισμό, την προστασία, και τη στατιστική παραποίηση.

ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Η οικονομική φιλελευθεροποίηση έχει εξαπολύσει ποικίλες κοινωνικές δυνάμεις που πρέπει να ελεγχθούν. Επιπλέον, η κυβέρνηση της Κίνας με σκοπό να εκσυγχρονίσει τον οικονομικό και τον στρατιωτικό μηχανισμό, αποσπούσε για πολλά έτη πόρους μέσω της φορολογίας, με αποτέλεσμα αυτή η δυνατότητα να έχει μειωθεί αισθητά κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών.⁶⁴

Οι κινέζοι ηγέτες υιοθετούν μια μέθοδο διπλής προσέγγισης προς τις Ηνωμένες Πολιτείες. Αντιλαμβάνονται ότι οι δύο χώρες είναι αλληλεξαρτώμενες οικονομικά, και επιδιώκουν να εκμεταλλευτούν την αμερικανική εξάρτηση όσο το δυνατόν περισσότερο. Από την άλλη, υπάρχει μια πεποίθηση ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες, με ποικίλους τρόπους, επιδιώκουν να συγκρατήσουν την άνοδο της Κίνας και να εμποδίσουν την επιστροφή της στο μεγαλείο και την ηγεμονική θέση της στην Ανατολική Ασία. Σύμφωνα με τα παραπάνω, η Κίνα πρέπει προστατεύσει τα συμφέροντά της ενάντια στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ομοίως, οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν υιοθετήσει μια μέθοδο διπλής προσέγγισης σχετικά με την άνοδο της Κίνας. Όμως η επικρατούσα αίσθηση επιβάλλει την ενίσχυση της οικονομικής αλληλεξάρτησης και της πολιτικής σύνδεσης⁶⁵, διότι έτσι η Κίνα θα γίνει μια μεγάλη δύναμη που συσσωρεύει μεγάλη δύναμη, όχι όμως για να χρησιμοποιηθεί για χάρη της αλλά για τη συντήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, όπως ακριβώς και οι ΗΠΑ.

⁶⁶

Οι πολιτικές επιπτώσεις από την άνοδο της Κίνας στην κατανομή ισχύος.

Σύμφωνα με μια σχολή σκέψης, η οικονομική και πολιτική άνοδος της Κίνας, είναι αναπόφευκτη και πρέπει να προσαρμοστεί και να ρυθμιστεί κατάλληλα ώστε να μην δημιουργήσει έντονες ανακατατάξεις. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, όσο η Κίνα γίνεται περισσότερο οικονομικά αλληλεξαρτώμενη με τη διεθνή κοινότητα, θα έχει ένα σημαντικό συμφέρον στο να θεμελιώσει σταθερές διεθνείς οικονομικές σχέσεις. Ο αναπτυσσόμενος πλούτος στην Κίνα, είναι πιθανό να ενθαρρύνει την κινεζική κοινωνία

⁶⁴ Bush, Richard. United States-China Relations Looking Forward. FICS-Brookings Conference on Taiwan-China-U.S. Relations After the Taiwan Election, 23 May 2004, The Brookings Institution. Washington, D.C.: The Brookings Institution, 2004

⁶⁵ Φυσικά με τη λήψη των απαιτούμενων προφυλάξεων και ασφαλιστικών δικλείδων.

⁶⁶ Bush, Richard. United States-China Relations Looking Forward. FICS-Brookings Conference on Taiwan-China-U.S. Relations After the Taiwan Election, 23 May 2004, The Brookings Institution. Washington, D.C.: The Brookings Institution, 2004.

να κινηθεί προς κατευθύνσεις που θα αναπτύξουν έναν πιο μορφωμένο και εξωστρεφή λαό. Με την πάροδο του χρόνου, αυτός ο πληθυσμός θα μπορούσε να πιέσει την κυβέρνησή του για περισσότερο πολιτικό πλουραλισμό και καλύτερη δημοκρατία, στόχους πρωταρχικής σημασίας για τις ΗΠΑ. Επομένως, η αμερικανική πολιτική πρέπει να επιδιώξει να συνεργαστεί πιο στενά με την ΛΔΚ, όχι μόνο για να ενθαρρύνει αυτές τις θετικές μακροπρόθεσμες τάσεις, αλλά και για να αναζητηθούν από κοινού τρόποι για αμοιβαία οφέλη σε σημαντικά παγκόσμια ζητήματα, όπως οι πηγές εναλλακτικής ενέργειας, η αλλαγή του κλίματος, και η επιστημονική και ιατρική πρόοδος. Ορισμένοι αναλυτές υποστηρίζουν ότι, το να αντιμετωπίζεται η Κίνα ως «απειλή» και να επιδιώκεται η συγκράτησής της, θα μπορούσαν να προκαλέσουν καταστρεπτικές πολιτικές συνέπειες για τα αμερικανικά συμφέροντα. Εκτός από την πιθανή στρατιωτική σύγκρουση με την ΛΔΚ που θα μπορούσε να προκαλέσει η παραπάνω στάση των ΗΠΑ, υποστηρίζουν, οι συνέπειες θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν μια βίαιη πτώση της κινεζικής κυβέρνησης, τεμαχισμό της ίδιας της χώρας, τη δημιουργία ενός κινεζικού εθνικισμού με ισχυρές αντιαμερικανικές τάσεις, και όλο και περισσότερο απομονωμένες Ηνωμένες Πολιτείες.⁶⁷

Άλλοι υποστηρικτές της αναπόφευκτης ανόδου της Κίνας, τονίζουν ότι οι ακραίως ανταγωνιστικές προκλήσεις της αυξανόμενης δύναμης της Κίνας, οι οποίες αν και ξεκίνησαν καλοπροαίρετες, δημιουργούν ενδεχομένως, τεράστιες επιπτώσεις για τα αμερικανικά συμφέροντα παγκοσμίως. Ανώτεροι αξιωματούχοι του Πεκίνου, βλέπουν τον κόσμο ως ένα περιβάλλον κρατικοκεντρικό, όπου η δύναμη είναι από όλους σεβαστή, και γι' αυτόν τον λόγο οι Κινέζοι ηγέτες είναι αποφασισμένοι να χρησιμοποιήσουν όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους για να αυξήσουν τον πλούτο, τη δύναμη, και την επιρροή του έθνους τους. Μια στρατιωτικά δυνατή Κίνα σε συνδυασμό με ουσιαστικούς διεθνείς οικονομικούς δεσμούς, θα είναι σε θέση να χειριστεί τη σημαντική πολιτική της δύναμη, ώστε να προτρέψει τους συμμάχους της να κάνουν διαφορετικές επιλογές, διαβρώνοντας την αμερικανική επιρροή σε όλο τον κόσμο. Η επιθυμία της ΕΕ να άρει το εμπάργκο όπλων ενάντια στην Κίνα, παρά τις ισχυρές αμερικανικές αντιρρήσεις, αναφέρεται ως παράδειγμα της παραπάνω τάσης. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, υποστηρίζουν ότι πρέπει να αναπτύξουν ένα περιεκτικό στρατηγικό σχέδιο, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η αυξανόμενη δύναμη της Κίνας, ενδυναμώνοντας τις υπάρχουσες περιφερειακές συμμαχίες της και δημιουργώντας νέες, επεκτείνοντας τις υπερπόντιες επενδύσεις, ενισχύοντας την παγκόσμια αμερικανική ανταγωνιστικότητα, και διατηρώντας μια γερή στρατιωτική παρουσία στην

⁶⁷ Xinbo, Wu. *The Promise and Limitations of a Sino - U.S. Partnership*. Center for American Studies, Fudan University, in Shanghai, China. Washington, D.C.: The Washington Quarterly, 2004.

Ασία, αλλά και σε άλλα στρατηγικά σημεία στον κόσμο, ως αντίβαρο στην επέκταση της δύναμης και της επιρροής της ΛΔΚ.⁶⁸

Άλλοι αναλυτές, διαβλέπουν λιγότερες γενναιόδωρες προθέσεις στην αυξανόμενη δύναμη της Κίνας. Οι Κινέζοι ηγέτες, υποστηρίζουν, μπορεί να παρουσιάζουν την άνοδο της ΛΔΚ ως μια «ειρηνική άνοδο» χωρίς επιβλαβείς συνέπειες, αλλά στην πραγματικότητα, προετοιμάζουν το έδαφος, αναπροσαρμόζοντας πολλούς διεθνείς κανόνες, όσο η Κίνα είναι ακόμα αδύνατη. Στην πραγματικότητα, υποστηρίζουν, το Πεκίνο επιδιώκει στην χειρότερη περίπτωση να διαβρώσει και στην καλύτερη να αντικαταστήσει την αμερικανική διεθνή δύναμη και επιρροή. Ο τρόπος που οι Κινέζοι ηγέτες διενεργούν τις διεθνείς τους σχέσεις, προδίδει μια σκοπιμότητα να προκαλέσουν ρωγμές στις Αμερικανικές συμμαχίες, να δημιουργήσουν οικονομική αλληλεξάρτηση με τους φίλους και συμμάχους των Αμερικανών, και εσχάτως να οπλίσουν τους εχθρούς των ΗΠΑ. Παρά τις δηλώσεις υποστήριξης για τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας των ΗΠΑ, σύμφωνα με αυτήν την άποψη, η Κίνα παραβίασε κατ' επανάληψη τις υποχρεώσεις της περί μη διάδοσης (non-proliferation), με αποτέλεσμα να ενισχυθούν οι χώρες που υποθάλπουν τρομοκράτες. Επιπλέον, υποστηρίζουν ότι η ΛΔΚ κάτω από την τρέχουσα κατασταλτική μορφή κυβέρνησης, είναι εγγενώς μια απειλή για τα Αμερικανικά συμφέροντα, και ότι για να έχουν οι ΗΠΑ μια πραγματική ελπίδα επίτευξης μιας εποικοδομητικής σχέσης με το Πεκίνο, πρέπει να αλλάξει εντυπωσιακά το πολιτικό σύστημα. Από αυτήν τη ματιά, η Αμερικανική πολιτική πρέπει να εστιάσει στους μηχανισμούς και να αλλάξει την Κίνα από μέσα, καθώς θα μένει άγρυπνη προσπαθώντας να περιορίσει τις ενέργειες της εξωτερικής πολιτικής της ΛΔΚ αλλά και της οικονομικής πολιτικής σε όλο τον κόσμο, όπου αυτές απειλούν τα συμφέροντα των ΗΠΑ.⁶⁹

⁶⁸ Xinbo, Wu. The Promise and Limitations of a Sino - U.S. Partnership. Center for American Studies, Fudan University, in Shanghai, China. Washington, D.C.: The Washington Quarterly, 2004.

⁶⁹ Xinbo, Wu. The Promise and Limitations of a Sino - U.S. Partnership. Center for American Studies, Fudan University, in Shanghai, China. Washington, D.C.: The Washington Quarterly, 2004.

Συμπέρασμα

Η άνοδος της Κίνας δεν χρειάζεται να οδηγήσει σε μια εκρηκτική μάχη με τις ΗΠΑ, για την κατάκτηση της παγκόσμιας ηγεσίας. Η Δυτική τάξη πραγμάτων έχει τη δυνατότητα να μετατρέψει την επερχόμενη αλλαγή της δύναμης σε μια ειρηνική μεταβολή, με όρους ευνοϊκούς προς στις Ηνωμένες Πολιτείες. Εντούτοις, αυτό θα συμβεί μόνο εάν οι ΗΠΑ ενισχύσουν ακόμα περισσότερο την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων. Σήμερα, με την Ουάσιγκτον να είναι απασχολημένη με την τρομοκρατία και τον πόλεμο στη Μέση Ανατολή, η επανοικοδόμηση των δυτικών θεσμών και οργάνων, σε μερικούς μπορεί να φανεί ελάσσονος σημασίας. Πολλοί από τους ανώτερους αξιωματούχους της κυβέρνησης Bush, είχαν απομακρυνθεί πολύ από τους πολυμερείς οργανισμούς, που οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν διαμορφώσει και κατευθύνει. Η Κίνα θα γίνει ισχυρή: βρίσκεται ήδη σε άνοδο, και το ισχυρότερο στρατηγικό όπλο των ΗΠΑ είναι ότι κατέχει ακόμα τη δυνατότητα να αποφασίσει ποιο είδος διεθνούς τάξης θα επικρατεί, για να υποδεχτεί την δυνατή Κίνα.

Το βασικό στοιχείο που πρέπει να θυμούνται οι αμερικανοί ηγέτες, είναι ότι υπάρχει η σοβαρή πιθανότητα, η Κίνα να προσπεράσει μόνο τις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά είναι πολύ λιγότερο πιθανό για την Κίνα να κατορθώσει να κατακτήσει τη Δύση. Από την άποψη της οικονομικής δύναμης, παραδείγματος χάριν, η Κίνα θα ξεπεράσει τις Ηνωμένες Πολιτείες ως το ισχυρότερο οικονομικά κράτος στο παγκόσμιο σύστημα κάποια στιγμή κοντά στο 2020.⁷⁰ Εντούτοις, όταν εξετάζεται η οικονομική ικανότητα της Δύσης συνολικά, οι οικονομικές πρόοδοι της Κίνας φαίνονται πολύ λιγότερο σημαντικές. Η κινεζική οικονομία θα είναι πολύ μικρότερη από τις συνδυασμένες οικονομίες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης για πολλά χρόνια ακόμα. ⁷¹Αυτό ισχύει ακόμα για την στρατιωτική ισχύ. Η Κίνα δεν μπορεί ούτε καν να πλησιάσει τις συνολικές στρατιωτικές δαπάνες του ΟΟΣΑ οποιαδήποτε στιγμή στο βραχυπρόθεσμο μέλλον. Ο κεφαλαιοκρατικός δημοκρατικός κόσμος είναι ένας ισχυρός

⁷⁰ Λόγω του πληθυσμού της, η Κίνα χρειάζεται να φτάσει το ένα πέμπτο του επιπέδου παραγωγικότητας των Ηνωμένων Πολιτειών για να γίνει η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου.

⁷¹ Organization for Economic Cooperation and Development.

πυρήνας που αποσκοπεί στη διατήρηση – και γιατί όχι επέκταση- της υπάρχουσας διεθνούς τάξης. Εάν η Κίνα αποφασίσει να υψώσει το ανάστημά της και να προκαλέσει την υπάρχουσα διεθνή τάξη, τότε θα έχει να φέρει σε πέρας ένα πολύ πιο δύσκολο έργο απ' το να αντιμετωπίσει απλά και μόνο τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ο στόχος τώρα είναι να ισχυροποιηθούν οι θεσμοί και οι διεθνείς οργανισμοί, ώστε η Κίνα να μην έχει άλλη επιλογή από το να γίνει ολοκληρωμένο και πλήρες μέλος των θεσμών αυτών. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν μπορούν να ανατρέψουν την ανοδική πορεία της Κίνας, αλλά αυτό που μπορούν να κάνουν είναι να εξασφαλιστεί, ότι η δύναμη αυτή θα ασκείται σύμφωνα με τους κανόνες και τα όργανα, που οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι συνεργάτες της έχουν θεσμοθετήσει κατά τη διάρκεια του τελευταίου αιώνα, κανόνες και όργανα που μπορούν να προστατεύσουν τα συμφέροντα όλων των κρατών στον κόσμο του μέλλοντος. Η παγκόσμια θέση των ΗΠΑ μπορεί να αποδυναμώνεται, αλλά το διεθνές σύστημα που οι Ηνωμένες Πολιτείες κατευθύνουν, θα παραμείνει η κυρίαρχη διεθνής τάξη πραγμάτων στον 21^ο αιώνα.

Βιβλιογραφία – Αναφορές

Bajpae, Chietigj, and Derek Mitchell. China and Latin America. Center for Strategic and International Studies International Security Program. Washington, D.C.: Center for Strategic and International Studies, 2006. 7 Feb. 2008
<www.chinabalancesheet.org/Documents/Paper_Latin_America.PDF>.

Baldwin, David A. "Interdependence and power: a conceptual framework." *International Organization* 34 (August 1980):471-506.

Barbieri, Katherine. "Economic Interdependence: A Path to Peace or a Source of Interstate Conflict?" *Journal of Peace Research* 33 (February 1996).

Barbieri, Katherine and Jack S. Levy. "Sleeping with the Enemy: The Impact of War on Trade." *Journal of Peace Research* 36 (July 1999):463-479.

Barbieri, Katherine and Gerald Schneider. "Globalization and Peace: Assessing New Directions in the Study of Trade and Conflict." *Journal of Peace Research* 36 (July 1999):387-404.

Beck, Nathaniel and Jonathan N. Katz. "What to do (and not to do) with time-series cross-section data." *American Political Science Review* 89 (September 1995).

Bergsten, C. Fred, Robert O. Keohane, and Joseph S. Nye. "International Economics and International Politics: A Framework for Analysis." *International Organization* 29.1 (1975): 3-36.

Buzan, Barry. "Economic Structure and International Security: The Limits of the Liberal Case." *International Organization* 38 (August 1984):597-624.

«Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΚΑΙ Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΩΝ Η.Π.Α.»

DeVries, Michiel S. "Interdependence, Cooperation and Conflict: An Empirical Analysis." *Journal of Peace Research* 27 (1990):429-444.

Eckholm, Erik with David E. Sanger. "The Trade Deal: The Overview." *The New York Times* November 16, 1999: A1.

Economy, Elizabeth and Michel Oksenberg, eds. *China Joins the World: Progress and Prospects*. New York: Council on Foreign Relations Press, 1999.

Fearon, James D. "Rationalist Explanations for War." *International Organization* 49 (1995):379-414.

Foot, Rosemary. *The Practice of Power: US Relations with China since 1949*. Oxford: Clarendon Press, 1995.

Gartzke, Erik. "The Classical Liberals Were Just Lucky: A Few Thoughts about Interdependence and Peace." in Edward D. Mansfield and Brian M. Pollins, eds. *Economic Interdependence and International Conflict*. Ann Arbor, MI: The University of Michigan Press, 2003.

Gartzke, Erik, Quan Li, and Charles Boehmer. "Investing in the Peace: Economic Interdependence and International Conflict." *International Organization* 55 (Spring 2001).

Gasiorowski, Mark J. "Economic Interdependence and International Conflict: Some Cross-National Evidence." *International Studies Quarterly* 30.1 (1986): 23-38.

Gasiorowski, Mark J. and Solomon W. Polacheck, "Conflict and Interdependence." *Journal of Conflict Resolution* 26(1982): 709-729.

Gelpi, Christopher and Joseph M. Grieco. "Economic Interdependence, the Democratic State, and the Liberal Peace." in Edward D. Mansfield and Brian M. Pollins, eds. *Economic Interdependence and International Conflict*. Ann Arbor, MI: The University of Michigan Press, 2003.

Gilpin, Robert. *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981.

Goldstein, Avery. "Great Expectations: Interpreting China's Arrival." *International Security* 22.3 (1998): 36-73.

Gowa, Joanne. *Allies, Adversaries, and International Trade*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1994.

Hirschman, Albert O. *National Power and the Structure of Foreign Trade*. Berkeley, CA: University of California Press, 1980.

Keohane, Robert O. and Joseph S. Nye. *Power and Interdependence*. New York: Harper Collins Publishers, 1989.

Lampton, David M. *Same Bed Different Dreams: Managing US-China Relations 1989-2000*. Berkeley: University of California Press, 2001.

Lardy, Nicholas R. "Redefining US-China Economic Relations." *NBR Analysis*. The National Bureau of Asian and Soviet Research, June 1991.

Levy, Jack S. "Economic Interdependence, Opportunity Costs, and Peace." in Edward D.

Mansfield and Brian M. Pollins, eds. *Economic Interdependence and International Conflict*. Ann Arbor, MI: The University of Michigan Press, 2003.

Mansfield, Edward D. and Brian M. Pollins. "Interdependence and Conflict: An Introduction." in Edward D. Mansfield and Brian M. Pollins, eds. *Economic Interdependence and International Conflict*. Ann Arbor, MI: The University of Michigan Press, 2003.

McMillan, Susan. "Interdependence and Conflict." *Mershon International Studies Review* 41.1 (1997): 33-58.

Morrow, James D. "How Could Trade Affect Conflict?" *Journal of Peace Research* 36.4 (1999): 481-489

"Assessing the Role of Trade as a Source of Costly Signals." in Edward D. Mansfield and Brian M. Pollins, eds. *Economic Interdependence and International Conflict*. Ann Arbor, MI: The University of Michigan Press, 2003.

Nye, J.S. *Peace in Parts*. Boston: Little Brown, 1971.

Oneal, John R. and Bruce M. Russett. "The Classical Liberals Were Right: Democracy, Interdependence, and Conflict, 1950-1985." *International Studies Quarterly* 41 (1997):267-295.

"Assessing the Liberal Peace with Alternative Specifications: Trade Still Reduces Conflict." *Journal of Peace Research* 36 (July 1999):423-442.

Ostrom, Charles W. *Time Series Analysis: Regression Techniques*. Beverly Hills: Sage Publications, 1990.

Papayounou, Paul A. "Interdependence, Institutions, and the Balance of Power: Britain, Germany, and World War II." *International Security* 20 (Spring 1996):42-76.

"Economic Interdependence and the Balance of Power." *International Studies Quarterly* 41 (1997):113-140.

Pearson, Margaret. "China's Integration into the International Trade and Investment Regime." In Elizabeth Economy and Michel Oksenberg, eds. *China Joins the World: Progress and Prospects*. New York: Council on Foreign Relations Press, 1999.

Polachek, Solomon W. "Conflict and Trade." *Journal of Conflict Resolution* 24.1 (1980):55-78.

Russett, Bruce M.. "Violence and Disease: Trade as a Suppressor of Conflict when Suppressors Matter." in Edward D. Mansfield and Brian M. Pollins, eds. *Economic*

Interdependence and International Conflict. Ann Arbor, MI: The University of Michigan Press, 2003.

Russett, Bruce M., John R Oneal, and Michaelene Cox. "Clash of Civilizations, or Realism and Liberalism Déjà vu? Some Evidence." *Journal of Peace Research* 37 (2000):583-608.

Sanger, David E. "The China Trade Vote: Rounding Out a Clear Clinton Legacy." *The New York Times* May 25, 2000: A1.

Sanger, David E. "President Views Success of China Trade Bill as his Foreign Policy Legacy." *The New York Times* May 22, 2000: A8.

Schmitt, Eric and Joseph Khan. "The China Trade Vote: A Clinton Triumph." *The New York Times* May 25, 2000: A1.

Seelye, Katharine Q. "A Visit from China: The White House." *The New York Times* April 8, 1999: A8.

Stein, Arthur A. "Trade and Conflict: Uncertainty, Strategic Signaling, and Interstate Disputes." in Edward D. Mansfield and Brian M. Pollins, eds. *Economic Interdependence and International Conflict*. Ann Arbor, MI: The University of Michigan Press, 2003.

Studenmund, A.H. *Using econometrics : a practical guide*. New York : HarperCollins, 1992.

Tan, Qingshan. *The Making of US China Policy: From Normalization to the Post-Cold War Era*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1992.

Vincent, Jack E. *Project Theory: Interpretations and Policy Relevance*. Washington, DC: University Press of America, 1979.

Wagner, R. Harrison. "Economic Interdependence, Bargaining Power, and Political Influence" *International Organization* 42.3 (1988): 461-483.

Waltz, Kenneth N. Theory of International Politics. New York: McGraw-Hill, Inc., 1979.

Yang, Jian. Congress and US China Policy 1989-1999. Huntington, NY: Nova Science Publishers, Inc, 2000.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς